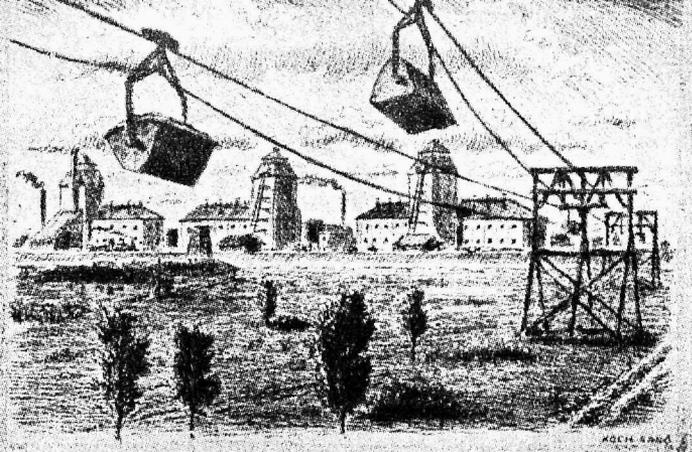

VÄLIS-EESTI

NR.2 VEEBRUAR 1939

Õlivabrikud Kohtla-Järvel

A/S Esimene Eesti Põlevkivitööstus

end. Riigi Põlevkivitööstus

Põlevkivitoodang 1938. aastal: 588.200 tonni

Toorõlitoodang " " 48.977 tonni

Juhatus ja müügibüroo: Tallinn, Valli tän. 4-3. Telefon 450-62 & 450-85
Telegrammid: „peapõlevkivi“

VÄLISEESTLASED!

„PÄEVALEHTE“

LUGEDES OLETE ALATI KODUMAA SÜNDMUS-
TEST TEADLIKUD.

KINDLASTI HUVITAVAD TEIE LAPSI
EESTI LASTE LOOMINGUD. SELLEKS
TELLIGE OMA LASTELE KORD
KUUS ILMUV LASTE AJAKIRI

„LASTE RÕÕM“

„PÄEVALEHE“ RAAMATUKAUPLUSTE

KAUDU ON TEIL VÕIMALIK SAADA KÕIKI EESTIKEEL-
SEID RAAMATUID, MAAKAARTE, LINNAPLAANE JNE.
KÕIGI EESTIS ILMUVATE AJAK. PEALE TELLIM. VASTUV.

TALLINNA EESTI KIRJASTUSUHHISUS
TALLINN – EESTI PIKK T. 2

VÄLIS-EESTI

VEEBRUAR, 1939

Nr. 2

11. AASTARÄIK

21-ne iseseisvuse-aasta.

«Välis-Eestile» kirjutanud minister **A. Oidermaa.**

Jälle on täitunud uus aastasõõr Eesti iseseisvat elu. Meie riikliku ajaloo ketis on see juba 21-ne lüli. Nagu kõik eelmised, on ka temalgi oma erilme, omad erijooned ja varjundid. Kuid üks on tal ühine kõigi eelkäijatega ja see on tugev edasirühkimise joon. Ka oma 21-se iseseisvuse-aasta kestel on Eesti rahvas suurte sammudega edasi läinud: ta on edukalt lahendanud rohkeid päevaprobleeme, nagu neid nüüdne aeg suurel hulgal igale rahvale toob. Kuid samal ajal pole see aasta viljatu olnud ka meie rahva elu põhi-küsimuste käsitlemisel. Võime tagasi vaadates rahuldusega öelda, et sel ajal, kui üldises olukorras valitses pinevus ja ärev meeleolu, kui mitmel pool käis sõda, siis samal ajal toimetas Eesti sügavas rahus oma uue põhiseaduse elluviimist, rahvaesinduse ja riigipea valimist, valitsusvõimu korraldamist ja muud sarnast, mis peab andma rahvale rahulikuks tööks kindlusetunde ja lootusrikkad väljavaated tulevikuks.

Need read on määratud eestlastele, keda saatus on kannud kaugele laia maailma. Ärgu nad iial unustagu oma kaunist, töökat ja vahvat kodumaad, seda maad ja rahvast, kes neile on pärandanud palju sitkust, elujulgust ja võitlusrõõmsat meelt. See maa, see kõikide eestlaste iseseisev kodu on praegu täies töö- ja ehitamishoos. Tema saavutused on ilusad ja olgu eestlased mistahes maal, nad võivad oma rahva võimete üle tõeliselt uhked olla.

Olgu see teadmine kuuluvusest ühe tubli, mehise rahva peresse kõigile väliseestlastele toeks ja julgustuseks nende eneste elu töödes ja võitlustes.

A. Oidermaa.

Asumisvõimalustest Prantsusmaale.

Töötatööline ja töö. — Pögenemine maalt linna. — Välismaalased põllutöolistena. — Küla 12.000 eesti krooni eest. — Võimalusi väliseestlastele.

Hugo Pihlak.

Olen viimasel ajal saanud mitmeid järelepärimisi Prantsusmaale asumise võimaluste üle nii kodumaalt kui ka väliseestlastelt, viimastelt koguni Austraaliast ja L.-Ameerikast. Sest on ju üldiselt teada, et Prantsusmaa praegu osutub ainukeseks maaks Euroopas, kust ei rännata välja, vaid kuhu rännatakse sisse. Siinses mitmemiljonilises välismaalaste peres on kõige rohkem itaallasi ja poolakaid, nendele järgnevad mõnisada tuhat hispaanlast ja paljude teiste rahvuste liikmed. Ei puudu isegi türklased, pärslased jne.

Eestlaste üldarv Prantsusmaal on väike. Suurema koguna leidub neid Pariisis, mujal asuvad vaid üksikud. Ettevaatlik Prantsusmaale asumisega tuleb aga eestlastel olla praegugi, sest ka Prantsusmaa pole kehvemale sisserändajale viimastel aastatel kaugeltki enam paradiisiks. Siiaasumiseks olid võrdlemisi headeks aegadeks aastad pärast Maailmasõda. Siis Prantsusmaa vajas sõjas laastatud maakondade ülesehitamiseks, tehastesse ja kaevandustesse, kümnetesse tuhandettesse tühjaksjäänud taludesse ja mõisadesse otse piiramatul arvul töökäsi. Omalt maalt neid aga võtta ei olnud, sest sõda oli tapnud või muutnud invaliidideks mitu miljonit prantslast.

Need ajad aga on juba ammu möödunud. Juba aastaid kõigub töötute arv Prantsusmaal 300.000 kuni 500.000 vahel, ja nende hulgas on ka kuni 100.000 välismaalast; neid kõiki peab toitma riik. Olgugi et töötulist suurem osa on muutunud elukutselisteks logelejateks, kellest paljud pole aastate kestel töötanud ainsatki tundi, ja keda ka kaikaga ei

saa tööle ajada (— milleks töötada, kui riik toidab!), on nad siiski palju kaasa aidanud selleks, et uute välismaalaste juuretulekut Prantsusmaa piiridesse on viimastel aastatel igati püütud tõkestada.

Muuseas on siin välismaalastele sisse seatud töökaardid, vastavalt nende tööaladele. Töökaardi vahetamine, ühelt alalt teisele siirdumine, on eriti raskeks tehtud. Uusi tööstustöölise kaarte ei taheta praegu üldse enam välja anda. Uued Prantsusmaale tulijad saavad harilikult vaid kahekuulise kehtivusega turisti- viisa, millel ilutseb tempel: „Igasugused maksulised tööd keelatud.“ Veel mõni aasta tagasi võis ka niisuguse viisaga, töökoha leidmise korral, hankida elamis- ja töölubad, aga l. a. mais tulid uued kitsendused: prefektuuridel keelati turistiviisade pikendamine. Kes tähtaja möödumisel ei lahku maalt vabatahtlikult, langeb karistuse alla ja saadetakse välja sundkorras. Ka prantslane, kes annab ulualust või tööd niisugusele välismaalasele, kuulub nüüd karistuse alla, mis on mitu korda suurem endisest.

Agasisse pääseb veelgi. Näit. ainult Itaaliast tuli l. a. jällegi üle 100.000 inimese. Legaalsed võimalused Prantsusmaale pääsemiseks on praegu järgmised:

1. Noored õpihimulised võivad tulla siinsetesse õppeasutustesse; keskkool on siin maksuta, ülikooli õppemaks umb. sama, mis Eestis. Selleks saab nn. õppuri elamisluba.

2. Võib sõita Prantsusmaale teravist parandama, arstitunnistuse põhjal saadud viisaga, mille kestus on

Hümn Eestile.

Herbert Haljaspõld.

Maa minu, Eesti tuhatvoene, *)
siin koidukaldal Läänemere,
Sa kinkind mulle oma vere.
Siin liidab pärus paljukoene
Su lastest ühtlaseima pere,
maa minu, Eesti tuhatvoene.

Maa sajandite okaskroonin,
tee Sinu kannatuste püha
meid kandnud läbi võitlusmüha,
ja praegugi ma kõigin soonin
Sind kummardada ihkan üha,
maa sajandite okaskroonin.

Maa saarine ja haljas manner,
maa minu Sa, mu töö ja luule.
Teeristmikul siin mitme tuule
ei heiduta mind ükski tanner, **)
kui truudust Sulle pean truule,
maa saarine ja haljas manner.

*) tuhatvoene = tuhandeaastane, sõ-
nast: voos, voe = aasta.

**) tanner = võitlusväli.

kuni 1 aasta; seda saab ka pikendada.

3. Välismaalased, kes Prantsusmaal omandavad kinnisvarasid, saavad seega ka pikemaajalise elamis-luba. Peagu kõikidele kinnisvarade ostu-müügi kuulutustele Prantsusmaal võib näha lisanduvat märkust: „Ost välismaalastele lubatud“.

4. Need, kellel on ees tuttavaid, võivad endile Prantsusmaal valmis vaadata lasta töökohad, sest tööandjal on võimalus endale töölist või teenijat tellida ka välismaalt. Selleks on vajalik prefektuuri ja tööministeeriumi heakskiitev otsus „avis favorable“, ja see võimaldab elamisloa kolmeks aastaks. Selle aja möödumisel saab aga iga korralik välismaalane soovi korral end naturaliseerida tavalises korras.

5. Kõige hõlpsamini pääsevad Prantsusmaale põlluharijad, keda omakorda liigitatakse:

a) talusulasteks (palk 20—40 kr. kuus ja toit, mis on veidi parem kui Eestis, — näit. rukkileiva asemel

sai, 2—3 liitrit veini päevas, jne.); b) suuremates taludes või mõisades naisees-sulasteks, mehe palgaga 50—70 kr. kuus, millele lisanduvad 2—3-toaline korter, küte, pisut aiamaad ja kodulindude, jäneste ja sigadepidamise võimalus. Naise ja laste tööpäevad viinamäel ja mujal tasutakse eraldi. Põllutööliste alaealised lapsed saavad riigilt toetust, naine sün-nitusabiraha jne.; c) maal jõukamate perekondadesse abielupaarid — mees kõikidele töödele aias, pargis, tihti ka autojuhiks, naine aga tubastele töödele, pesu pesema jne., palk üle kahe 80—120 kr. kuus, ühes toidu, korteri, kütte ja valgustusega. (Selliste madalate palkade juures võib aga arvestada, et ka peagu kõik tarbimisained on Prantsusmaal praegu odavad); d) taludes ja mõisades pooleteralisteks, kusjuures peremees annab kogu varustuse, pooleteraline aga ainult oma töö, ja saak jagatakse pooleks; e) rentnikkudeks mõisadesse, mida saab kas tühjadena või ka elutu inventariga.

Viimast, parema tutvuse korral, saab ka kautsjonita või pikaajaliseks väljaostuks, ja g) maaomanikeks, kelle tulu on vaid nii suur, nagu keegi seda suudab maast välja pigistada. Siin võib märkida, et näit. minu elukohas Garonne jõe orus ilmastik lubab põllul ja viinamäel töötada aasta läbi, mõned üksikud külmemad ja vihmased päevad maha arvatud. Aednikud siin võtavad aiamaast keskmiselt kolm saaki aastas.

Algul prantslastel oli usaldust välismaalaste vastu: neile, kes seda vajasiid, anti avansina raha, vilja, veini, ja peremeeste vastutusel ka kauplused ja pagarid andsid algajaile võlgu kõike, mis vaja. Aga nii mõnelegi prantslasele see usaldus läks kalliks maksa. Paljud välismaalased taludes ainult sõid, jõid ja magasid, liigutamata sõrmegi põllul või viinamäel, ning siis ühel hommikul olid talust kadunud. Lisaks omaenda kaotustele peremeestel siis tuli tasuda ka kadunute poearved. Eriti tihti harrastasid niisugust ärakadumist siinsed vene pagulased. Kuna maaomanik ise tavaliselt elab talust eemal, linnas, siis polnud haruldased ka juhtumid, kus pooleteramees või rentnik müüs enne kadumist maha peremehe kogu looma- või lambakarja.

Paljud välismaalased siin tegid kõik selleks, et sõna „välismaalane“ praegu enam ei kõla kuidagi aupaistelisena. Rõhuva enamuse prantslaste kohta samas aga võib märkida, et nad siiski iga inimese vastu, kes seda vähegi väärrib, on erakordselt sõbralikud ja viisakad.

See liik välismaalasi, keda Prantsusmaa praegu üldse vajab, on põlluharijad. Prantsuse rahvaarv kahaneb ja inimesed maalt valguvad linnadesse. Juba aastaid hädaldavad prantsuse ajakirjandus ja riigimehed, et nõnda ähvardab põllumajandust riigis suur oht, — talud ja mõisad jäävad sööti või rändavad välismaa-

laste kätte. Üksnes itaallaste tege-likku valdusse on pärast Maailmasõda läinud Prantsusmaal kuni 200.000 majapidamist, kus nad töötavad pooleteralistena, rentnikena või otse omanikena. Ka poolakaid võib Prantsusmaal kohata igal sammul; neil on siin omad kirikud, kaubamajad, pangad, ja poola keeles ilmub üle kogu maa enam kui kümme ajalehte ja ajakirja. Pas-de-Calais departemangus üksi on poolakaid üle 123.000. Aga veelgi on üle suure riigi tuhanded talumajad tühjad ja laokil, maad kas üles harimata või ainult naabri poolt karja- ja heinamaana kasutatavad.

Maalt linna põgenemise põhjused on küllalt mõistetavad. Prantsuse talunikud on rikkamaid maailmas, ja kui paljudes taludes pole ainsatki last, mõnedes neid on ainult üks või kaks, — ütleme, poeg ja tütar, siis tütar täis kasvades harilikult alati eelistab abielu mõne kaupmehega või ametnikuga, kes temale pakub kergemat elu; poeg pärast väeteenitusest vabanemist samuti poetab enese linna või sõidab laialdastesse prantsuse asumaadesse, kus palgad on eriti suured, teenistusvõimalused arutihti mitmekordsed, võrrelduna emamaa omadega, ja elu ise on mitmekülgne ja huvitav. Seejärele pole vanadelgi enam palju mõtet otse kuni surmani talus orjata, kuna nad ka sõrmegi liigutamata oma raha protsentegi ei jõua ära süüa. Juba 40.—50. eluaastates paljud maaomanikud annavad oma talud või mõisad käest ja asuvad lähemasse linna või alevisse — veetma muretuid vanaduspäevi. Noortest jäävad külladesse peamiselt vaid need, kes mingile muule alale ei kõlba.

Nii mõneski Prantsusmaa osas alles paar aastat tagasi võis talusid ja mõisaid seetõttu omandada poolmuidu, ning tihti tasusid elus ja elutu inventar, viinamäed, mets jne. ostuhinna paarikordselt, ja maa ja hooned jäid ostja omanduseks peale-

kauba. Praegu aga need võimalused on sedapuhku möödas. Korduvate frangikursi langemiste tõttu kaotasid paljud kodanikud usu rahasse ja ruttasid seda mahutama kindlama väärtusega kinnisvaradesse ja maasse, ning hinnad tõusid tunduvalt. Heade, suuremate ja tulutoovate talude ning mõisade hinnad praegu on peagu samal tasemel nagu Eestiski; vaid kõrvalisemates kohtades asuvad, söötis ja hüljatud talundeid ja mõisaid saab mõnes paigas osta veel tõesti madala hinnaga. Üksikud hinnad ja näited aga kahjuks ei mahu käesoleva kirjutise raamidesse, — mainin vaid, et tavaliselt kõik taluhooned, olles kapitaalsed kiviehitised, pärast omandamist siiski vajavad remonti. Puuhooneid pole ma siin üldse näinud.

Kui liikuda maal ringi, võib näha vähemaid pooltühje alevikke (villages), kus on liikvel ainult veel mõni üksik sünnikohas surma ootav inimene; ja ajalehtede teatel leiduvat riigis ka mitukümmend niisugust küla ja alevit, kus elanikke pole enam ainsatki, — vanem põlv on välja surnud, noored aga asunud linnadesse. Aasta kolme eest tulnud oksjonil müügile üks selline küla või alevik, milles olnud mitusada hektaari kõlblikku maad, harimata viinamägesid ja viljapuid, alaline niisutus, paar-kümmend ühe- ja kahekordset kivist elumaja ühes kõrvalhoonetega, lisaks kirik, kooli- ja vallamaja, ning kogu see kupatis tulnud ostjale kätte

72.000 frangi, — tolleaegse kursi järgi umb. 12.000 eesti krooni eest. Ja niisuguseid „kogukondi“ olevat järjekorras ootamas veel teisi.

Sellest kõigest aga oleks ekslik järeldada, nagu ei leiduks Prantsusmaal enam palju haritud põlde ja õitsvaid majapidamisi. Ei, väliselt on kõik enamvähem korras, — muutus on toimunud vaid selles, et miljonite prantslaste asemele nende külladesse on viimastel aastatel asunud välismaalased. Kuna rõhuv enamus neist siit, nn. päikese ja lillede maalt, enam ei mõtle lahkuda, siis võib järeldada, et küllap see maa nendele meeldib.

Need mõni tuhat tühja talu, mis on üle suure riigi, kõrvalisemates kohtades laiali, läbisõidul vaevalt kellelegi paistavad eriliselt silma. Rohkem asustatud kohtades võib sõita ka kümneid kilomeetreid, ilma et silm näeks ainsatki sellist. Aga näib siiski, et nimelt need mahajäetud, tegelikult tihti väga kõlblikud majapidamised võiksid osutada huviojektideks ka neile väliseestlastele, kes kaugetelt radadelt tahaksid pöörduda tagasi lähemale kodumaa- le, kuid kellele enam pole kohased kodumaa kliima ja kitsad piirid. Miljonäriks neid maid harides vaevalt keegi tõuseb, kuid omajao vaeva tasuks nende maade harimine siiski, — vähemalt niikauakski, kuni keel ja naturaliseerimisload on käes. Siis võib põlluharija asuda linnagi.

Toulouse-Lalande (H. G.), France.

Ilmus kauaoodatud koguteos

«VÄLIS-EESTI TEGELASED»

Sisaldab 486 Välis-Eesti tegelase eluloo kirjeldust. Hind kodumaal kr. 4.—, välismaale \$ 1.—. Postiteel tellimised täidab Välis-Eesti Uhing.

Sõja rahulikus naabruses.

Pilk vaguni aknast. — Jaapanlaste raudteelasjandus. — Oopium Mandžukuo tähtsama sissetuleku-allikana. — Mida jaapanlane laeval sööb.

A. Nortots.

Olen veetnud Mandžuurias üheksa talve ja pean ütleva, et talved 50° C külmaga on vägagi kärejad. Kümnendat säärast talve ma sellepärast enam kaasa teha ei tahtnud — nii lahkusin 11. nov. l. a. Harbiinist, olles oma sihtkohaks valinud Austraalia.

Kui Harbiinist lahkusin, oli seal parajasti 10° külma C järgi, lumi kattis maad ja kõik puud olid härmas. Aga juba 150 km lõuna poole muutus ilm soojemaks ja lund polnud kuskil näha. Maastik raudtee ümbruses on — nii kaugele kui silm ulatub — tasane ja kõik üles haritud, harva näeb puukest kuskil põllupeenral kasvamas. Iga kilomeetri peale tuleb kümneid hiina talusid. Minu läbisõidu ajal oli parajasti käsil viljapeksumine. Masinat ja kooti hiinlane ei tunne, villi sõtkutakse kivirulliga, millele väike mandžuuria hobune on ette rakendatud.

Harva puutub silma ka mõni metsatukk, kus kasvab paarkümmend puud — need on küla surnuaiad. Hiina usukombe järgi surnule auku ei kaevata, vaid 40 päeva pärast isiku surma ta kirstule kuhjatakse mulda väiksemaks või suuremaks künkaks. Nii näeb kalmistutel kirstusid, mis on lihtsalt asetatud maha ja mis alles ootavad „mahamatmist“. Kalmistul ei tohi maakamarat puudutada, vaid muld veetakse kuskilt kaugealt. Hiina keisri hauaküngas Mukdenis on tubli mäe suurune, kuhu olla veetud sada tuhat härjakoorimat mulda.

Tee ääres haigutavad tühjad veneaegsed raudtee-kasarmud oma kaitsemüüride ja tornidega, mis ehitatud pae-, raud- või telliskivist. Müürides on rohkel arvul laskeauke, mis olid mõeldud võitlemiseks hunnuside vastu. Nüüd on need hooned tühjad, katkiste akendega, mõnes kohas on

katuskki sisse langenud. Vene-Jaapani sõja järele läks 1905. a. osa raudteed 700 km pikkuses jaapanlaste kätte. Uued peremehed löid kindla korra majja ja ükski humhuus ei julgenud enam raudtee ligigi tulla. Ega neid varemgi vist Harbiini läheduses kuigi palju polnud, sest lage põld ei paikkunud mingit pelgupaika. Nad eelistasid alati idaraudtee-äärseid suuri metsi, mis veel tänapäevalgi neist kihavad. Viie aasta eest läks ostu teel kogu Ida-Hiina raudtee 2000 km pikkuses jaapanlaste kätte, kes kohe kõik vene teenijad ja ka veneaegse veereva raudtee-inventari kõrvaldasid. Rööpad seati mõne sentimeetri võrra koomale ja nüüd kasutatakse sellel raudteel jaapani vaguneid. Vanu punaseid veneaegseid veovaguneid näeb nüüd vaid jaamades tööliste korteritena või ladudena. Jaapani veovagun on musta värvi, 30—40 tonni mahutusega. Peab tunnustama, et jaapanlased on raudteed tublisti korda seadnud, õikvendanud ja järsud mäed maha kaevanud. Sõidukiirust on tõstetud, nii et ekspress-rong „Asia“ katab Harbiini ja Daireni vahelise maa-ala — 940 km — 12,5 tunniga. Selle tõttu tuli raudteel ka liiprite arvu suurendada. Raudtee kasutamine on väga elav — sellest hoolimata, et ööpäeva jooksul liigub lõunaharul kaheksa paari ronge, on vagunid alati nii täis tuubitud, et neis vaevalt jätukub ruumi. Kõik rongid on kümnevagumilised: üks pagasi, üks posti, üks 2. klassi, kuus 3. klassi vagunit ja üks vagun, millest pool on 1. klassi ja teine pool restoranj all. Kolmandas klassis on ka üks magamisvagun pehmete istmetega. Magamisvagun seatakse magamiseks korda õhtul kell 8 ja koristatakse jälle kell 7 hommikul ära. Päeval lamada ei tohi, võib olla ehk ainult

juhul, kui kaasreisijaid ei juhtu olema. Harilikus kolmandas klassis pikutada ei saa.

Sõjategevuse tõttu veavad kõik vagunid ka „vaenuvarustust“. Selle tõttu kannatab tänavu viljavedu, mida igal sügisel arvatakse 100 miljonile puudale. Igas jaamas näeb sadu ja isegi tuhandeid vaguneid viljaga, mis ootavad ärasaatmist. Vili on kõik tuliutes kottides.

Sõit raudteel ei ole kallis. Nii maksab sõit Harbiinist Daireni 3. klassis (940 km) 15 doll. 25 centi, kuna laevasõit Dairenist Kobesse — kõigest 605 meremiili — maksab 19 doll. (sinne dollar on umbes võrdne eesti kroonile).

Kui teisel hommikul ärkasin, olin veel 120 km Dairenist eemal. Siin oli alles varasügis, puud lehis ja talumees kündis maad. Endise tasandiku asemel nägin nüüd mägismaad, kuna mustamulla asemel oli kõikjal punakaskollane savi. Külades on siin ehitused paekivist, samast materjalist on ka tänavaiad, kuna puud on siin väga vähe. Mäekülgi katavad küll männid, mis on reas nagu sõdurid riviis, kuid need on istutatud alles jaapanlaste poolt.

Mandžukuo pealinnast Sinkingist kuni Dairenini, 700 km pikkuselt, on raudtee kahe paari rööbastega ja eeskujulikus korras. Liiprite vahed on tolmust vastu kaitsitud kivikildudega, kraavide ääred on vooderdatud mätastega, kuisjuures rohi on hooliga lühikeseks püüatud. Jaamaesisele ei tohi paberossitsagi maha visata. Jaamades näeb kõikjal jaapani raudtee-valveametnikke, kelle vormiriie oma rohekas-halli värviga täiesti erineb endise vene ametniku omast. Sama rohekas-halli värvi on ka nende punase äärega vormimüts. Pakikandjatel seevastu on vormimüts aga punast värvi.

Hiinlased on nii „välja dresseeritud“, et ootavad kannatlikult väljas kahes rea's pileteid — lahtisest uksest nad ilma loata sisse minna ei julge.

Raudtee ääres Daireni lähedal näeb suuri raudteetehaseid ja mitmesuguseid kaevandusi, millest tähtsamad on kivisõe- ja rauakaevandused.

Tänavapilt Jaapanist.
Paremal — tüübiline Jaapani elamu.

1937. a. eksporditi Mandžuurias sojaube 338.618.000, sojaoaõli 109 miljonit, kivisütt, teravilja, rasvaineid, metalle, koduloomi, tsementi, klaasi, piiritust, tubakat jne. kokku 562.672.000 mandž. dollari eest. Imporditi puuvilla ja puuvillast riieid 175.323.000, metalle 98 miljonit, masinaid 65 milj., sõidukeid 46 milj., paberit 42 milj., mineraalõli 40 milj., villa, suhkrut, kemikaale, puuvilja, konservitud toiduaineid, veine jne. kokku 887.289.000 mandž. dollari eest. Peamiselt imporditakse Jaapanist — nii moodustas 1937. a. Jaapanist imporditud kaupade väärtus 627 milj. mandž. dollarit.

Mandžukuo moodustab tähtsa osa riigi sissetulekuallikatest oopium. Oopiumi valmistamiseks ehitati Harbiini eriline oopiumivabrik, kus 50 kokka-eriteadlast hiinlast töötab jaapanlaste valve all. Iga päev tuuakse vabrikusse soomusautos 150—180 naela toorainet, mis vabrikus keedetakse ja puhastatakse ja millest siis umbes 120—150 naela puhast kaupa saab. Iga nael jagatakse 400 ossa, mis on hernetera suurune. Neid teri müüakse ainult oopiumisuitsutamismajade pidajatele, 24 centi tera. Need majad on registreeritud ja seisavad poliitisei valve all. Seal võib igaüks soovi korral avalikult ja seaduse loaga seda taevalikku

suitsu enda ninna lasta. Harbiinis oli suvel 72 „kurilikat“, aga sügisel avati veel 3, nii et praegu peaks neid seal olema 75. Aga ega see arv veel kõiki soovijaid ei suuda rahuldada! Alati näeb ukse taga „saba“ järge ootamas. Kui vabrikust saadud päevane tagavara on otsas, siis otsitakse salaurkad üles, kus hind on 2 kuni 5 korda kallim seaduslikust hinnast ja kaup palju halvem. Oopium annab riigile 2.607.000 dollarit puhaskasu aastas. Ometi on oopiumisuits kümme korda kahjulikum kui alkoholiaur ja tuhanded noored inimesed hukuvad selle kiire kätte. Oopiumisuitsetajate hulgas võib leida ka palju venelasi, nii mehi kui ka naisi. Mooniõiest on päris lihtne saada oopiumi, jätan selle valmistamise mooduse aga avaldamata, kuna kardan, et mõnda uudishimulikku võiks see kuri asi hakata huvitama. Suitsutamiseviisi aga on järgmine: oopiumi tera, mis on tumepruuni värvi, asetatakse erilise piibu sisse, millel käib kaaneke peal. Kaanel on keskel auk. Suitsetaja heidab laual küljelt, tema lähedal põleb tikupea-suurune tuluke, mille kohal ta piibupead peab, ise suitsu endale sisse tõmmates ja läbi nina välja lastes. Oopium põleb nagu iga vaik ja tekitab suitsetajas mõnusa väsimuse. Juba esimese 2—3 popsu järele hakkab silmade ees kõik virvendama ja tantsima ja peagi võtab oopiumi-uim päris kõvagi mehe maha. Siiski nägin kord teeäärases kõrtsis hiina sõdurit, kes järgemööda kolm piibutäit ära suitsetas ja siis alles raskesse unne vajus.

Järgmisel hommikul olin Dairenis. Kuna mul laeva ärasõidumi oli veel kaks tundi aega, otsisin üles oma vana tuttava h-ra Oja. Healmeelile oleksin visiidit teinud ka meie konsulile h-ra A. E. Ruthele, kuid kahjuks polnud mul tema korteri aadressi. H-ra Ojal on koos eestlase h-ra Maurer'iga Dairenis kolmekordne moodne kivimaja ilusas kohas, mäe veerel. Nagu h-ra Oja mulle jutustas, tegutses Dairenis enamuse eestlasi äri alal. Jaapanlaste võimuhaaramisega aga pandi välismaalaste tegevusele pidur peale, nii et välismaalastel tuli oma äritegevus paratamatult lõpetada. Selle tagajärjel on h-ra Maurer Ameerikasse sõitnud. H-ra Oja jutustas mulle, kuidas tal tuli üle 40

korra käia tollivalitsuses, et kätte saada Ameerikast väljakirjutatud saadetist kuitvatatud puuvilja. Tolliametnik rääkis kas jaapani keelt või siis oma tõlgi kaudu inglise keeles. Lõpuks katkenud h-ra Oja kannatus ja ta hakanud vene keeles kõige ilusamate sõimusõnadega vanduma — kohe vastanud siis ka umbkeelne jaapanlane puhtas vene keeles, et tulgu h-ra Oja ülehomme, siis antavat talle kaup kätte. Loomulikult halvab niisugune asjaajamine äritegevust ja teeb selle faktiliselt võimatuks, mille tõttu üks välismaalase äri teise järele oma ukсед sulgeb. Hiljem keelati väliskaupade väljakirjutamine ära.

H-ra Oja juurest sõitsime otse sadamasse, kus uhke „Ussuri-Maru“ juba ootas. Dairenis on uus sadamahoone, mille alumisel korral asuvad aidad, kuna teisel korral on avarad ruumid reisijate tarvis kõiksuguste mõnusustega.

Niipea kui veepolitsei, nagu neid ametimehi siin nimetatakse, mind kui ainukest eurooplast silmas ja kuulda sai, et kavatsen laevaga välja sõita, nii paluti mind kohe politseituppa, kus mul tuli täita järjekorraline küsimusleht. Esimese säärase lehe täitsin juba Harbiinis väljasõidu puhul. Laeva oli saatmas suur rahvahulk laulu, muusika, lippude ja „banzai“-hüüetega.

Kui Daireni mägede vahelt välja jõudsi me, tervitas meri meid suurte vahutavate lainetega. Kuna mul oli tagant, kõikus laev siiski ainult vähe. Sellele vaatamata mõned naisolevused „sõõtsid kalu“. Kuid tollimehed ei võtnud „merehaigust“ sugugi arvesse ja nõudsid kohvrite ja pakkide avamist. Mul hakkas kahju ühest noorest jaapanlannast, kes kuidagi jalul ei suutnud seista, kellelt aga tolliametnik sellele vaatamata päris kurjalt nõudis kohvri avamist. Ükski jaapani meestest talle appi ei läinud, kuna nad loevad seda endile alandavaks. Ma olin siis korraks see kõige alam, avasin jaapanlanna kohvri ja, kui selle sisu oli segi paisatud, pakkisin asjad uuesti kohvrisse. Mehed vaatasid mu tegevust pilkava ilmega pealt, jaapanlanna aga ütles mulle midagi — ei tea, kas tänu- või

sõimusõnu, kuma ma ju jaapani keelt ei mõista.

Kaubad, mis ei olnud produtseeritud Jaapanis, vaid Harbiinis, nagu sigaretid, mangukaardid jne., pandi maksu alla.

„Ussuri-Maru“ on alles uus laev, 6400 rgt. tonni suur, ja võtab oma pardale 800 reisijat. Esimese ja teise klassi ruumid on harilikud, nagu igal suuremal reisijate-laeval, kolmas klass aga on omapärane, jaapanlaste elu kohaselt sisse seatud. Siin ei ole tervel laevakorral ühtki vaheseina, vaid ainult üks lavade labürint, mille vahel tuleb otsida teed oma koha juurde. Lavad mahutavad 12—85 inimest, vastavalt ruumile ja lavajaotusele. Lava on põrandast 40 sm kõrgusel ja barjääriga ümbritsetud. Laval on kahe tolli paksune jaapani õlgmatt, mille peal veel paks villane värviline vaip. Lavale võib minna kas paljajalu või sokkides. Juba laevale minnes võtab reisija saapad jalast ja saab laeva poolt tuhvleid, mis kogu aeg on tema tarvitada. Kui sõitjad on kõik laval, siis on lava avause ees vahest terve kuhi tuhvleid — 85 paari! Magamiseks antakse kõvavõitu padjake puhta püüriega ja soovi korral ka villane vaip, lisamaksu eest 20 centi öö pealt. Magatakse pead koos, jalad vastu seinale. Naised võivad olla eraldi, kui nad seda soovivad. Emad imikutega paigutatakse kaugelele nurka, et lapsed ei rikuks teiste sõitjate öörahu.

Laeval söödetakse kolm korda päevas. Igale sõitjale tuuakse neljakandiline lakkeeritud puust kandik, millel on viis liuakest mitmesuguse toiduga. Puuliuaas kaane all on supp, et see ära ei jahtuks, teises kaaneta kivikausikeses on riis, kolmandas külmal kala, neljandas kartuliviilud ja igasugust juurvilja ning viiendas soolakas-hapud juured. Leiba ei anta ja laeval ei saa seda ka raha eest osta. Kuma riis on keedetud ilma soolata, siis tuleb iga suutäie juurde tingimata võtta ka juuri viiendast kausikesest. Lusikat, kahvlit ja nuga laeval ei näe — igale reisijale antakse kinnine paberist ümbrik, milles on kaks pliiaatsi-suurst pulgakest ja hambaork. Jaapanlased ja hiinlased oskavad nende pulgakes-

tega väga osavalt võtta isegi hernetera, minul aga ei jäänud muud üle, kui panin kausikese suu äärde ja kühveldasin siis nende pulgakestega toidu endale suhu, muidu oleksin jäänud nälgis. Riisi võib igalüks võtta piiramata hulgal suurest puulänikust, mille juures on hästi puhas puulabidake.

Jaapanlased istuvad laval reas, jalad istme all. Minule see aga kuudagi ei sobi, istusin ikka lava äärel, jalad põrandal, ja hoidsin kandikut põlvedel. Mida ma siin kõike sõin, seda ei tea ma isegi. Kord leidsin kausikese põhjas umbes poole sörmkübara suurusi karbikesi — sellest järeldasin, et sõin vist meritigude suppi, mis — tõele au andes — oli väga maitsev. Kord olid ühes liuakeses meritrepangid ja veel mingisugused valged ja rasvased ussikesed koos. Olen kindel, et eesti siga seda toitu küll ei söö! Oleksin võinud saada ka euroopa toitu, kuid kaunis suure lisamaksu eest, mille tõttu otsustasin leppida jaapani toiduga — kui jaapanlased seda eluaeg söövad ja sellega isegi sõidida suudavad, siis võin ka mina lühikest aega nende toiduga elada. Pärast seda „rikkalikku“ toitu tuuakse riisiläniku asemele kohale suur teekann — teed võib jällegi juua nii palju, kui aga süda soovib, kuid ilma suhkruta. Jaapani tee on roheline, vähese värvi ja hea aroomiga. Jaapanlased söövad väga kiiresti — mina polnud veel suppigi lõpetanud, kui mõni juba oma kandiku ära andis. Viimaks hakkasin ka mina ruttama. Õigust öeldes, ega siin ju midagi pureda närida polegi, muud kui kühvelda endale toit suhu ja neela alla. Aga teed joon ma ikka suhkru ja kaasavõetud leivaga. Siin ma ei rutta ja naudin seda ainukest lõbu siin laeval õige põhjalikult.

Laeval on ka kolmanda klassi reisijate jaoks kaks suitsetamistuba, kus saab inimese moodi istuda ja kus ma neid ridu kirja panen. Vannituba on õige luksuslik kahvelkividest vanniga, kuhu mahub korraga neli inimest. Vannitoa teises nurgas asub suur nõu sooja veega, kusjuures pesemiseks on madalad puukapad ja madalad puust istmed. Seinad ja põrand on kahvelkividest. Üle kuue inimese korraga vanni-

Abessiinia jääb päevakorrale.

Sanatoorium, kus käis neegus. — Abessiinlane itaallasest parem sõdur. — Itaalia sõdur harib nüüd põldu. — Abessiinlaste sissisalkade rünnakud. — Häda rahaga ja spekulatsiooniga.

Vold. Hendrikson.

Enne kui asun lähemas tulevikus tagasi oma uude asukohta Adenisse Briti-Araabias, kasutan juhust, et käesolevaga ka „Välis-Eesti“ lugejale pajatada mõnda mu pikemast, 11 aastat kestnud viibimisest Abessiinias.

Asusin Abessiiniast Adenisse umb. 1½ aastat tagasi, itaallaste survepoliitika tagajärjel teiste eurooplaste vastu. Ka isegi nende liitlastest Euroopas, sakslastest, on Abessiiniasse jäänud umb. 200-liikmelisest perest praegu ainult üks kümnendik. Järjest on Abessiiniast lahkunud näit. ka kreeklasi, — nende 2000-pealisesest kolooniast on jäänud vahest ainult 100—150.

Minu alaliseks asukohaks Abessiinias oli Addis Abeba, kust tihti külastasin oma istandust ja sanatooriumi Errer'is, Diredaua juures (Prantsuse Somaalimaa suunas, umb. 400 kilom. pealinnast). Mainitud koha olin saanud neeguselt isikliku kontsessioonina kasutamiseks kümneks aastaks. Istandus kujutas endast üht Ida-Aafrika suurimat, — temas oli kohvi- ja viljapuid üle 400 hek-

taari. Istanduse maa-alal leiduvad ka kogu maailma tugevaimad radioaktiivsed kuumaveeallikad. Allikate radioaktiivsuse tugevus (— vastavas mõõtüksuses) ulatus kuni 1200 curie'ni, — euroopa omadel (Marienbadis ja mujal) tugevus seevastu on aga ainult kuni 400 curie'd. Sanatoorium, olles sisseseadelt vananenud, mahutas korraga vaid 50 haiget, kuid abitarvitajaid oli ta siiski alati tulvil. Sanatooriumi kasutasid nii eurooplased kui ka Abessiinia kõrgemad võimukandjad. Neegusele oli sanatooriumis reserveeritud oma eripaviljon, mida ta kasutas ühes perekonnaga kuni kolm korda aastas.

Külalisi sanatooriumi, mis endale reklaami kunagi ei teinudki, tuli siiski ka Egiptusest ja isegi Prantsusmaalt. Sanatooriumi tervendav mõju oli suur, — oli tavaline nähe, et reumahaige, kes asus end arstima, olles juba täiesti kangestunud kõigis liigendeis, tervenes kohe pärast 10—12 vanni tarvitamist. Abi said allikatest ka naha- ja närvahaiged. Arstite end mitte üksnes vannide abil, vaid ka end hoides allikate kohal õhus, sest

tuppa ei lasta, selle tõttu on ka riietumisruumis ainult kuus ikapikest riiete tarvis. Ei puudu isegi pesupesemise-tuba ja auruga kuivatamise ruum. Kõige toredamad on aga siiski pesemistoad ja käimlad. Meestele on 28 valgest portselanist külma ja sooja veega pesulauda, kusjuures kogu toa sein on peeglist ning põrand soonelistest kahvlitest, et tuhvliid ei saaks märjaks. Naistele on pesulauad roosast portselanist. Käimlates on kõik vastavad tarbeasjad marmorist, paber on mitmevärviline, küll rullides, küll pakkides.

Kui hakkasime lähenema Kobe sadamale, tuli jälle veepolitsei oma küsimustega. Kuisul on kõik hästi pähe õpitud, nagu salmi-ke „Kas on tsirgukesel muret“, ja kui vastad igas sadamas täpselt ühte ja sedasama, siis on kõik hästi, siis pääsed varsti küsimustesajust ja võid maale minna. Kui aga juhtud vastama veidi teistmoodi kui eelmises sadamas, siis peetakse sind õige kaua kinni — nii mõnigi mees tuli välja ristküsimuste alt päris higiselt.

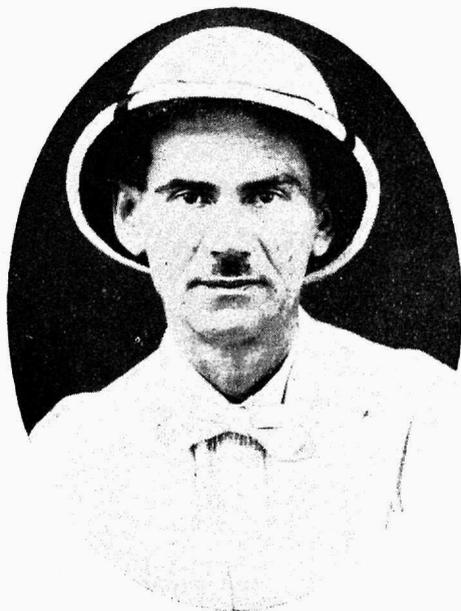
(Järgneb.)

raadiumikiirte mõju ulatus allikatest umb. kuni 20 meetri kaugusele.

Sanatooriumi täielik ümberehitus ja laiendamine kõigiti euroopalikele alustele oli ette nähtud 1935. aastal, milleks olin sõlminud vastava kokkuleppe neegusega. Kavatsusele tõmbas kriipsu samal aastal alanud vaenu-tegevus Itaalia poolt. Pärast Addis Abeba vallutamist itaallased tulid ka Erreri, kuhu lõid oma garnisoni, võttes üle ka istanduse ja sanatooriumi, kuna need juriidiliselt kuulusid neegusele. Minule pakuti naeruväärset kompensatsiooni, — itaalia valuutas ja Roomas väljamaksmisele tuleva tšekiga. Keeldusin seda vastu võtmast, misjärele itaallased mulle seletasid, et kahjutasu saaksin suuremas ulatuses vahest alles siis, kui Abessiinia annekteerimine on leidnud ülemaailmse tunnustuse.

Meenutades siinkohal mõningaid üksikasju äsjasest ja ka praegugi kestvast Itaalia-Abessiinia vahelisest heitlusest, rõhutan eelkõige, et minu tähelepanekutes abessiinlane sõdurina oma vahvusest kaugelt ületab itaallase. Seda võib ütelda mitte üksnes valitseva suguharu, amhaaride, vaid ka arvuka galla suguharu kohta. Mäletan näit. juhtumeid Ogadenis, Lõuna-Abessiinias 1935. a. algul, kus amhaarid juba esimestes kokkupõrgetes sissetungiva vaenlasega asusid ründama tanke paljastatud mõõkadega, olles küll teadlikud tankide hävitavast mõjust, kuid tajudes, et mingi avaus või pilu tangi sisemusse tungimiseks leidub siiski. Mõne tangi nad nõnda muutsidki teguvõime- tuks.

Abessiinlaste hulljulguseni küündiva vahvuse arvele tuleb panna ka asjaolu, et kindral Graziani oma rinnet Abessiinia lõunarindel paaril korral suutis päästa ainult seetõttu, et oli sunnitud võtma tarvitusele mürkgaase. Koos läti ajakirjaniku G. Timuška'ga nägin Sidamo provintsis ühe rootsi Punase-Risti ambulantsi

Kirjutise autor Georg Hendrikson.

juures mitmeid gaasirünnakute ohvrite laipu.

Abessiinlase julguse illustratsiooniks sobivad ka praegused arvukad, iga päev korduvad kallaletungid itaallastele päriselanikest koosnevate sissisalkade poolt. Alles 1. a. detsembris üks selline suurem, umb. 500—600 mehest koosnev jõuk endise Addis Abeba politseiülema Ababa Aragai juhatusel tungis salaja ööpimeduses pealinna tänavaile, ja lõi segaduse, mis lõppes itaallaste omavahelise vastastikku laskmisega ja suurte inimkaotustega, — jõuk ise aga oli hommiku saabudes jälle mägedes tagasi, — peagu endises koosseisus.

Addis Abebast umb. paarikümne kilomeetri kaugusel, Wolotta's, end. Abessiinia sõjakooli asukohas, itaallased praegu intensiivselt harivad põldu, et toita pealinna. Tegelikult harivad põldu itaalia sõdurid, milleks garnisoni koosseis on suurendatud kuni 20.000 meheni (Addis Abebas eneses seevastu asub sõdureid umb. poole vähem). Paar päeva pärast

Pärismaalane Abessiinia sisemaalt.

ülalkirjedatud üllatusretke pealinna sooritas pealik Aragai kallaletungi (samuti ööpimeduse kätte all) ka sellele pealinna „viljasalvele“, põletades kõik värsked viljatagavarad ja moodsad põllutöomasinad. Vihased itaallased seejärele kättemaksuks hävitasid kõik ümbruses leiduvad galla suguharu külad, kuhu olid jäänud ainult naised ja raugad, sest mehed olid juba ammu redus sissisalkades.

Abessiinia praeguse majandusliku olukorra ja ka tema tulevase eksploatatsiooni võimaluste hindamisel tuleb paratamatult arvestada seda, et maa pole kaugeltki vallutatud lõplikult ja elanike vaen sissetungijate vastu on kustumata. Ei saa olla juttu põllumajandusegi laiendamisest piirkondades, kus igat vagu tuleks kaitseda relvastatud sõduril. Tänapäev püsib Abessiinias olukord, kus mitte üksnes kogu ehitusmaterjal (ja isegi lubi), vaid ka kõik eurooplaste toidutagavarad tulevad sisse vedada Euroopast. Seetõttu, kiuste kõikidele suurtele esialgsetele kavatsustele, pole itaallased veel kuidagi suutnud muuta ka pealinna, Addis Abeba välist il-

met mingite uute ehituste või muude tsivilisatsioonihüvedega.

Tunduv osa Abessiinia eurooplastele vajalikke majandustarbeid ja eeskätt toitaineid veetakse sisse Adeni ja Hodeida kaudu, millistest esimene on Inglise, teine Jeemeni sadamaid. Üksnes Adenisse valgub igasuguses spekulatsioonis itaalia valuutat sisse kuni 12 miljonit liiri päevas. Et tõkestada sellist tohutut valuuta valgumist välismaalaste, ja pealegi vaenuliselt häälestunud (peamiselt juutide), kättesse, itaallased mõni kuu tagasi kuulutasid Abessiinias käibel kehtivaks ainult uue kohaliku rahaüksuse. See aga omakorda halvab äri, sest uut hoopis kindlustuseta valuutat ei taha keegi vastu võtta.

Džibuti (Djibouti) sadamas, mis Prantsusmaale kuuluvana on tähtsaks väravaks Abessiiniasse, ja mille vallutamise kavatsustest itaallaste poolt viimastel aegadel ulatub ärevaid teateid maailma ajakirjandusse, veetsin kolm kuud pärast Abessiiniast lahkumist, enne kui valisin endale asukohaks Adeni. On kõigiti tõenäolik, et itaallased, olles praegu koondanud Harrari provintsi oma suuremad väeosad, suudavadki konflikti korral tungida välja mereni selles tähtsas kohas, kuna prantslaste senised jõud Džibutis ei ulatu üle 3000 mehe. Juhul aga, kui prantslased on suutnud varustada relvadega itaallaste hoolealuseid — abessiinlasi, võib hõlpsasti osutada problemaatiliseks mitte üksnes Džibuti vallutamine, vaid ka itaallaste eneste edasijäämine Abessiiniasse.

Eriti sellele, kes isiklikult pikemat aega elanud Vahemere idaosa ja Punase mere piirkondades, — neis Lääne ja Ida ühendustuiksuone, Suessi kanali tagamaades, praegused, Itaalia poolt oodatavad uued väljaastumised Aafrika idarannal tunduksid kõigiti enneaegsetena. Ei saa haarata uut suutäit, kuni pole neelatud ja seeditud eelmine.

India Hollywoodis.
Väljaspool stuudio müüre

India Hollywoodis.

Kinoreklaam Kalkuttas. — Hindu kino. — Kuidas hommikumaalane vaatab filmi. —
Kuidas saabub India film. — Hindu filmi produtsendid ja filmistaarid.

Paul Švalbe.

Mu jalutuskäikudel läbi Kalkutta suurlinna kirevate tänavate korra köitis mu tähelepanu mingi suur kohmakalt liikuv härjavanker, mille külgedele olid riputatud värvilised bengalikeelsed kuulutuslauad. Härjavankri taga laisalt kõndis pooltosinat hindu moosekante, puhudes mono-toonselt omi vilepille ja tagudes trumme. Inimesed tänaval aeg-ajalt seistasid, uudishimulikult silmitsedes möödaliikuvat veokit. Karavani taga jooksis kari kilkavaid räbalates lapsi.

Nagu mulle seletati, see väike paraad esitas enesest sajaprotsendilise hindukeelse filmi kuulutusmeetodit. Pärismaalastele see reklaam nähtavasti oli juba igapäevane, ja kuna polnud parajasti käepärast kedagi,

kellelt saada pikemaid seletusi selle fantastiliste kirjatähtedega reklaami ja hindu filmitööstuse kohta üldse, otsustasin asjaga tutvuda ise.

Mõni tund hiljem, saadetuna inglise keelt mõistvast pärismaalasest juhist, juba olingi ühe hindu kino sissekäigu ees. Sissekäigu kõrval rippus jämedate tõmmetega käsitsi maalitud kuulutuslaud filmitiitlitega ja märkusega, et kõik filmis esinevad artistid on puhastverd hindud.

Kuna India rahvamass on äärmiselt vaene, siis sellekohaselt ka pääsmete hinnad olid hästi madalad. Üksikud kallimad istmed kinos jäävadki tavaliselt tühjaks, kui mitte harukordadel neid ei täida mõni äraeksinud turist-välismaalane. Etenduste pro-

India filmistaar Sabita Devi.

grammid jagatakse kinokülastajatele hinnata; aga neid õieti tarvis polegi, kui tunda hindude mütoloogiast, mis on ka filmide peateemaks, ja oma mütoloogiast tunneb hindu hästi.

Tehnilisest küljest aga on hindu filmiproduktioon väga konarlik. Käsitades rahvaluulest võetud aineid, kus jumalad ja jumalannad, imettegevad vaimud ja nõiad mõistatuslikult tegutsevad, hindu kinodirektorid oma filmide lavastamisel tavaliselt käsitavad kõige lihtsamaid dekoratsioone ja saatevahendeid, toetudes peamiselt vaataja enese ettekujutusvõimele filmiga kaasaelamisel.

Kinopubliku suhtumine etendusse on tähelepanuväärne. Linastuse kestel on pikki aegu, millal keegi lähemalt ei jälgi, mis linal toimub, kuna nähtavasti vaatlejad juba niigi on teadlikud sündmustiku kehusest. Aga niipea kui filmis tulevad ette kohad lauludega, mis on lahutamatuks

osaks hindu draamas, tõuseb publiku huvi kohe haripunktile. Need kohad lauludega, vâldates tavaliselt 10 kuni 20 minutit ühtejärke, osutuvadki kõige mõjuvamateks osadeks kogu eeskavas. Kui laulud on loodud läbilõõvatena, tuleb rahvas korduvalt tagasi kinno, et kuulata seda monotoonset, painajalikult kõlavat rütmi; vastasel korral aga loetakse kogu lavastus ebaõnnestunuks ja läbikukkunuks.

Mainimisväärt on ka hindu publiku meetod oma rahulolematuse avaldamiseks. Kui pilt ei meeldi, siis vilistatakse, ja mida halvem pilt on, seda suurem on vilistamine. Juhtub mitte harva, et suured hulgad inimesi tulevad kinno ainult selleks, et halba filmi mâha vilistada. On tulnud ette ka seda, et rahvas rikub kinohoonet. Umb. aasta tagasi üks suurem pilditempel Kalkuttas põletati maatas ainult seepärast, et selles näidati „kõik-hindu“ filmi, millesse oli liialt põimitud „euroopalikku korrupsiooni“, nagu suudlemist ja muud säärast, ja mille näitamisest kinoomanik ei tahtnud loobuda.

Kohalikes inglise ajalehtedes india filmid ei pâlvi vähimatki tähelepanu, rääkimata filmikriitikast. Lehed kirjeldavad ja kiidavad ainult euroopa ja ameerika filme, ja vastavalt neid käivad vaatamas ka ainult inglased, kõrge-kasti hindud ja turistid. Harilikule india pärismaalasele on need filmid täiesti rumalad ja mittemõistetaavad. Hindu ja euroopa kultuuri lahutab sügav kuristik. Tavalise Lääne-maailma armastusfilmi vaatlemine jätab hindu täielisse arusaamatusse.

Hindu kino külastamine äratas minus ka uudishimu näha, kuidas valmistatakse hindu filme. Kus asub India Hollywood, ja kes on hindu suured kinotähed ja lavastajad-direktorid?

Neile küsimustele leidub vastus Kalkutta agulis Tollygunge's, samanimelise trammiliini lõpus asuvas kino-koloonias. Siin, piiratud kõrgest kivimüürist, mis stuudiot eraldab

džunglist ja pärismaalaste muldonni-dest, asub India kinopealinn.

Aga Ühendriikide Hollywoodiga seda kohta küll vaevalt saaks võrrelda. Oma päralejõudmisel nägin, et stuudio õu oli täis igasuguseid korra- tult seisvaid filmimistarbeaineid, bambusest tellingutest kuni suurte la- vaseinteni. Ilmnes, et näitlejatele studios garderoobe polègi, sest näit- lejad riietuvad vastavatesse osadesse juba kodus, tehes kohapeal vaid lõp- likke, vähemaid kohendusi peegli ees, mida siis paar poisikest end ehtiva artisti ees püsti hoiavad.

Minu kohalejõudmisel parajasti mitmed mõlemast soost näitlejad olid samuti astumas sisse stuudio peavä- ravast. Nende hulgas, nagu mulle se- letati, üks noor näitsik, keda nägin väljuvat trammist, väike kohver käes, oligi üks India kuulsamatest filmitäh- tedest.

Võisin jälgida ka mitmeid stuudio- ülesvõtteid. Valgust filmimiseks saa- di troopikapäikese heledatest kiirtest, mida tarbe korral kontsentreeriti tsink-reflektori abil kas peategelasele või mujale soovitavasse kohta. Mik- rofon asub lahtiselt õuel, ja seega ka raisakullid ja varesekarjad, üleshir- matatud müüritagusest džunglist, või- vad lisada helifilmile oma oivalisi häälightsusi, kuigi need pole käsikirjas autori poolt ette nähtud. Veelgi roh- kem segavaid helisid kostis aga täna- vapoolest müüritagusest, ja seega polnud imestada, et näitlejad oma osa ette kandes pidid „võistlevaist“ helidest lihtsalt üle karjuma. Seepä- rast tüübilises hindu filmis kõnelemi- sed kõik kantakse ette niisuguse for- tissimoga, mis kinost lahkumisel pa- ratamatult jätab pea valutama.

Päevatöö tehtud, pöörduvad näit- lejad tagasi oma kodudesse, enam- vähem tavalisse India igapäevasesse ellu. Vastupidiselt oma ametivenda- dele ja -õdedele Ameerikas ja Euroo- pas, hindu kinotähed ei leia rahva- massides sellist tähelepanu ja jumal-

India filmistaarid S. Akhtar ja K. Kumari.

damist, nagu oleksid nad kõige täht- samad isikud ühiskonnas. Nende seltskondlik positsioon pole hiilgav, nende näopildid ei ilmu ajakirjades, ja hindu kirjaoskav publik ei tuubi end iga päev filmitähtede armulu- gude ega lahusprotsesside jälgimi- sega. Indias filmitähe elukutse ja sot- siaalne seisund pole kõrgem hariliku käsitöölise omast. Lavanäitlejaelu- kutse on Indias vilets olnud alati, ja need, kes nüüd on siirdunud filmi- alale, pole jõudnud paremaie järjele.

Indias on tants ja pantomiim kun- stina püsinud kõrgel tasemel aasta- sadu. India filmidirektorite püüe neid sügavaid, mütoloogiaga põimi- tud tunneteavaldusi kinolinal mood- saks ajaviite- ja lõbustusvahendiks muuta on tõesti raske ülesanne. Sel- les peitub nii huumorit kui ironiat. Et India filmitööstus lääne omale jä- rele jõuaks, kas või tehniliseltki, sel- leks näib olevat teha veel palju tööd.

Arthur Ermates'i kunstfoto näitus Washingtonis.
Dr. Peeter A. Speek väljapanekuid vaatlemas.

Ringvaateid välismailt.

Kuidas saabusid jõulud ja möödus uue aasta vastuvõtt Sao Paulos.

„Feliz Natal, Bonas Festas“ — õnnelikke jõulupühi, häid pühi — nii soovivad ka brasiillased. Kuid kõigepealt jõulud näivad siin mingi uue-aasta vastuvõtmise eelpühana. Kui jõulud Eestis on ühenduses talve, lume ja jõulukuusega, siis siin jõulud satuvad soemale ja vihmasemale ajale. Vihmasadude vahel päike kõrvetab peakohal ja sunnib higistama ka mittemidagi tehes. Sao Paulos, kus äri ja kaubanduse alal suur mõju siserännanud eurooplasi, on jõulud kaubanduslikuks hooajaks. Juba aegsasti enne jõule on kauplused avatud kella 9—22 ja veel hiljemgi. Peamiselt välismaalaste kaupluste akendele tekivad suured maalitud plakatid, kus kujutatakse lumiseid välju, kuuski ja hallihabemega punaseis rõivais vanameest „Papae Noel!“ — jõuluvana, kes headele lastele kingitusi toob. Kuid kõik see tundub võõra ja sissetoodud kombena, sest nii vanad kui ka lapsed pole ise iialgi oma silmadega näinud lund ega ka tõelist jõulukuuske. Jõulupuu on brasiillasil euroopa komme ja seda harrastavad rikkamad. Siinseks jõulupuuks on lehtmändi ja kuuske meenutav alatihaljendav puu, mis ehitakse asjakes-

tega, siis on ta „Arvore de Natal“ — jõulupuu, mis chib tuba ja millele ollakse uhke, nii et isegi aken või uks lahti jäetakse, et tänaval käijatelegi näha oleks jõulupuu toredus. Jõululaulud on aga brasiillasil tundmatud, need kuuluvad ainult välismaalasil. Jõulusid peetakse ainult üks päev, ja kuna tänavu jõulu esimene püha sattus pühapäevale, siis ei tundunudki jõulusid, vaid jõulupüha sarnanes äripäevaga, kuna läheneva vana-aasta ja uue-aasta pidutsemiste, nn. „Reveillon'i“ tõttu on ka pühapäeviti ärid avatud, mida näivad kasutavat eriti juudid. Olgu vahemärkusena lisatud, et Sao Paulos loevad juudid endi arvu üle 20.000 ja Rio de Janeiro on neid niisama palju kui terves Itaalias kokku. Nii jõulu- laupäeval kui ka jõulu esimesel pühal töötavad kinod nii kui harilikult. Jõulude hooajaks avatakse isegi uusi mänguasjadeärisid, sest nõudmine nende asjakeste järele on sellal harukordne. Need ajad on möödunud, kus vanad ja soliidid Sao Paulo kauplused „Casa Fuchs“, „Casa Lebre“, „Gustavo Figner“ jt. tellisid ja töid mänguasjad Euroopast ja P.-Ameerikast. Nüüd valmistab Sao Paulo neid artikleid ise ja sellel alal töötab 20 ettevõtte ümber, valmistades nukkusid, autokesi ja igasuguseid lastemänguasju.

Laupäeviti nn. „inglise nädala“ tõttu lõpeb töö kell 12 päeval pankades, riigiasutistes ja igasugustes kontorites. Et tänavu jõululaupäev sattus laupäevale, siis pealelõunal täitused kesklinna tänavad rahvast, kes külastasid peamiselt mänguasjadekauplusi, kondiitri-, frukti-, toiduainete- ja moeärisid, mis olid inimestest tulvil. Viimastel aastatel on eriti moodsid läinud „korvid“, mis äride poolt maiustistega täidetud, mitte unustades ka veine, ja mis müügile tulevad mitmesuguste hindadega.

Ristiusu järgi on jõul Kristuse sündimise päev ja uus-aasta tema ümberlõikamise päev juutide kombe järgi. Jõululaupäeva öösi kell 12 peetakse katoliku kirikutes missat, mis kannab nimetust „at galli cantum“, s. o. kukelaulu.

Meie pühalikud ja vaiksed jõulud jõulujuttude, laulude, lume ja jõulutoitidega on brasiillasilise võõrad ja jätvad neid külmaks ja ükskõikseks. „Milleks jõulupuu, ma ei oska temaga midagi teha“ — nii vastas meie naabriperenaine-brasiillane. Kuid vana-aasta õösel, sellel pühäl Sylvestri-õöl, siis on „festa“ — pidu ja mürtsu, mis kujuneb karnevaalitamiseks.

„Feliz Anno Novo“ — head uut aastat!

Vabrikute viled ja sireenid hüürgavad, poisikesed kolistavad, tagudes tsemendist ja rauast telefoni- ja elektripostidele, kõikjal on mürtsu ja kolinat. Saalides, seltsides ja klubides tantsitakse ja juuakse, soovides üksteisele „Feliz Anno Novo!“

Siis algab jälle igapäevane harilik elu.

A. A.

Jõulud kuumaga Austraalias.

Kiri Brisbane'ist.

Jõulud ning uus-aasta möödusid meil kuumuselaine all. Möödunud detsember lõi tervelt kaks rekordi: nimelt ligi 70 aastat pole sellist kuiva kuud olnud, ainult 44 punkti tuli vihma. Teiseks oli meil tervelt 305 tundi päikesepaistet, normaalse 200—250 asemel. Praegu kogu maa januneb vihma järele.

Jõululaupäeval peale keskpäeva lõppes igasugune töö ning askeldus. Kuna palju asutusi ning vabrikuid sulges oma ukсед vähemalt 2—4 nädalaks, andes oma töölistele ammuigatsetud suvepuhkuse, siis olid kõik rongid ning laevad tulvil inimesi, kes kõik tõttasid eemale linna kuumusest — mere-randa, vastu päikesele, õhule ja veele. Samuti mitmed eesti perekonnad olid supel-asutustes üürinud suvilaid, et pühi mööda saata merevoogudes mõnuld. Brisbane'i jäänud eestlased korraldasid omavahelisi koosviibimisi jõulupuu all. Lõhnava jõulukuuse asemel tarvitame siin eukalyptuse-

puud, mis chetega rikkalikult kaunistatuna ning küünalde põledes andis sama mulje kui kodumaa kuuskki. Ainuke vahe seisib selles, et Eestis söödi verivorste ning hanepraadi hapukapsastega, kuna meie siin pidime jääkülmli jooke jooma ning suhkrujätist sööma, et vähegi jahutust saada.

Esimese jõulupüha õhtuks oli kõiki eestlasi palutud kohalikku soome misjonikirikuse jõulupuule. Noor energiline pastor Hytonen, kes on ühtlasi suur Eesti sõber ja valitseb eesti keelt vabalt, pidas jutlust rootsi, eesti ning soome keeles. Peale jumalateenistust kandisid soome lapsed ette jõululaule. Ei puudunud ka jõuluvana, kes igale koosviibijale andis kingitusepakikese. Peale selle istuti kohvilauda, kus vesteldi hilisõöni.

Vana aasta ärasaatmine ning uue aasta vastuvõtmine sündis nagu harilikult suurte pidustustega. Paljud eestlased sõitsid selleks puhuks mereranda, kus tantsiti õö läbi vabaõhutantsulavadel. Teised jälle sõitsid Eight Mile Plaini mr. Salmõni farmi, kus lahke pereproua serveeris noorte kukkede praadi ning kostitas külma morsiga. Ühtlasi külastas Brisbane'i oma autoga mr. Peeter Ratnik, kes omab 630-aakrilise farmi Monto lähedal, ligi 335 miili Brisbane'ist põhja pool. Sellest on ligi kümme aastat möödunud, kui mr. Ratnik viimati viibis Brisbane'is. Tubli ja tüseda eestimeelse edasipüüdliku mehena korraldas oma farmi niikaugele, et omab praegu ligi 100 lüpsilehma ning hulk peekonisigu. Farmi töö on kõik mehhaniseeritud, samuti põllutöö. Kündmine sünnib traktoritega, lehmad lüpsitakse masinataga, veevärk töötab tuulejõuga. Palju vaeva ning rassimist kulus hr. Ratnikul, enne kui ta suutis farmi sellisesse seisukorda viia.

Loodame, et varsti tuleb vihma, et jälle kõik põllud ja aasad muutuksid rohelisteks ning põllumeeste meel rõõmsamaks.

Brisbane'is, jaanuaris 1939.

Eestlase A. Ermates'i fotonäitus Washingtonis.

Balti-Ameerika Seltsi (Baltic-American Society) juhatus Washingtonis pidas oma järjekorralise koosoleku 15. jaanuaril s. a. International Student House'i kuuldesaalis. Koosolekule järgnes National University Law School'i Dean'i (dekaani) dr. Charles Perger'i loeng teemal „Müncheni tulemused“, mida oli kogunenud kuulama suur kuulajaskond.

Kuuldesaali seintele oli samas välja pandud eestlase Arthur Ermates'i fototööde näitus, mida külastajad nii enne kui ka pärast loengut vaatlesid elava huviga. Hinda-

Kodumaale sõitvad Harbiini eestlased konsul A. Lõhmus'e külalistena
17. I. 1939. a.

Paremalt: ees noored Vladimir Kennberg ja Gottlieb Mets. Istuvad: Boris Kennberg (vormiriietuses), Alfred Kennberg, pr. N. Mets, Harbiini Eesti Seltsi esimees A. Raevald, konsul A. Lõhmus, pr. M. Raevald, Gottlieb Mets senior ja pr. E. Kennberg.

ja te üksmeelses arvamises Ermates'i' tööd kuuluvad mitte harilike foto-ülesvõtete, vaid otse kunstitööde liiki, kuna sellel fotokunstnikul on haruldast võimet leida inimeste nägudest ja hoiakust nende iseloomustavad jooned ja siis vastava valguse ja varjude ning fototehnika osava käsitlemise abil fikseerida mõjuvaks pildiks.

Nende ridade kirjutaja, keda A. Ermates võttis pildile selle näituse vaatlemisel, ei mäleta niivõrd ilmekaid fotoülesvõtteid varem eales näinud olevat, — ei Eestis, ei Venes, ei Saksas, ega ka Ameerikas.

P. A. S.

Harbiini eestlased teel kodumaale.

Nagu Välis-Eesti Ühingule Harbiinist teatatakse, asus esimene grupp Kaug-Idast riigi toetusel kodumaale toodavaid eestlasi Harbiinist teele 20. jaanuaril. Gruppi kuuluvad: hrad A. Raevald abikaasaga, A. Kennberg pojaga, B. Kennberg abikaasaga, G. Mets abikaasa ja pojaga Harbiinist ja

A. Reinbek ja V. A. Runing abikaasa ja pojaga Tientsinist, kokku 13 hinge. Grupi juhiks on hr. A. Raevald. Sanghaist sõideti edasi jaapani aurikul „Haruna Maru“, mis, 27. jaanuaril väljumise puhul, arvatakse jõudvat Neapolisse 23. veebruaril. Seega saabusid sõitjad Eestisse umbes märtsi alguks. Pooled sõitjatest, nimelt meesterahvad, said laevale neljanda klassi pileti, kolmanda klassi pileteid saadi sõitjaile hankida vaid 6.

Üks sõitjate nimekirjas seisnuist, Eduard Matson, end. algkooliõpetaja, pärit Saaremaalt, 49 a. vana, otse enne teeasumist haigestus ja suri. See juhtum omakorda lisas kogu teekonna algusele leinalist värvingut.

Paar päeva enne Harbiinist lahkumist, 17. jaanuaril, tuldi kokku Harbiini Eesti konsuli A. Lõhmuse poolt korraldatud jumalagajätu-õhtule, millest võtsid osa ka Harbiini E. Seltsi ja naiskomitee juhatuse liikmed. Parajasti olid jõudnud pärale ka Tallinnast konsuli poolt tellitud lihakonservid, mida maitsti ühes eesti verivorstidega. Peeti kõnesid ja sooviti lahkujatele head reisi, paludes neid kodumaal teed tasandada ka paigalejääjaille.

Kindral J. Laidoner võtab vastu Helsingis Eesti Vabadussõjas käinud soomlaste paraadi nende 20-aasta mälestuspäevade pidustustel.

Kodumaa sõnumid.

Poliitilises elus märgiti uue aasta algus riigivolikogu 3. istungjärgu avamisega, mis toimus 10. jaanuaril. Rööbiti jooksva seaduseandlusega riigivolikogu sel istungjärgul varsti asus ka riigi uue eelarve otsustamisele ja vastuvõtmisele. Eelarve, mis oli välitsuse poolt koostatud 105.878.187 kroonile, seega 2,5 milj. kr. võrra suuremana kui eelmisel aastal, tänavau koostatud järgmiselt.

Uues eelarves on riigiteenijate ja riigilt palka saavate õpetajate aastane tasusumma 23 milj. kr., eelmise aasta 22,3 milj. kr. vastu, kuna riigiteenijate ja õpetajate arv on tõusnud 20.934-lt 21.046-le.

Valitsemise üldkulud moodustavad 1939./40. a. riigi eelarves 3,23 milj. kr., kuna see eelneval kümnel aastal oli 2,1 milj. kr. Järgnevad võrdlusarvud klambrites on kümne aastase keskmised. Rahvaharidus ja kultuurilised üritused nõuavad 12,16 milj. kr. (8,91 milj. kr.), rahvatervis-hoid 1,84 (1,22) milj. kr., sotsiaalkindlustus ja hoolekanne 6,12 (4,49) milj. kr., õigusmõistmine 3,48 (3,13) milj. kr. Sise- ja välisjulgeoleku kindlustus 31,29 (21,69) milj. kr. Majanduse üldkorraldamine nõuab 45,0 (37,8) milj. krooni, milles liiklemiskorraldus ja transport vajab 30,21 (22,71) milj. krooni. Kui kümne aasta

keskmiselt varemalt, s. o. 1937./38. aastaga lõppedes, mainitud ülesannete teostamiseks kulus ühes sise- ja välisvõlgade kustutamiseks 83 milj. kr., siis kuulub nüüd selleks 106 milj. kr., mis 23 milj. kr. rohkem.

Majandusministeeriumi operatsioonifondide osas on nähtud ette 500.000 kr. elektrifitseerimise üldkava teostamise algatamiseks, 315.900 kr. o/i. „Tallinna Külmuhoone“ osakapitali riigile kuuluva osa täienduseks. Piimasaaduste ekspordi arendamiseks, peamiselt võile juuremaksuks, on võetud 1,30 milj. krooni. Esma-kordselt on võetud eelarvesse ka 50.000 kr. põllumajanduse mehhaniseerimise soodustamiseks, sest on kavatsus võtta tarvitusele mitmesuguseid põllutööriistu ja masinaid, millised välismaal levinud, kuid meil veel tarvitusele võtmata. Põllutööliste premeerimiseks on võetud eelarvesse 30.000 kr.

Teedeministeeriumi eelarves on laevaliimide toetamiseks 100.000 kr., eralennuasjandusele 150.000 kr. Lennuasjanduse erieelarvele on kantud 385.568 kr., mis läheb esijoones Tallinna j. t. lennujaamade väljaehitamiseks. Peipsi veepinna alandamise tööde lõpposa teostamiseks on 138.000 krooni.

**Uus minister erilisteks ülesanneteks
A. Oidermaa.**

Maanteede talituse kuludeks on määratud 5,70 milj. kr., millest läheb teedekapitalile 5,57 milj. kr., eelmise aasta 4,06 milj. kr. vastu. Mainitud krediidi hulgas esineb suuremate sildade ehitamise ostarbeks tehtud laenu osaliseks kustutuseks ja intressideks 560.000 kr.

Raudteetalituse eelarves on võetud jaamade laiendamiseks ja uute ehitamiseks 188 tuh. kr., missuguses summas Pärnu jaamahoone ehitamiseks ja kaubajaama üleviimise kuludeks on 100.000 kr., kogusummas läheb see maksma 500.000 kr., mis kaetakse viie aasta jooksul.

Veereva koosseisu juurdemuretsemiseks on võetud erakorraliselt 314.100 kr., pealisehituse uuendamiseks 380.000 kr. — selles 18 teekilomeetri jaoks uute k/t. rööbaste ja sideosade soetamiseks ja teese asetamiseks 300.000 kr.

Riigi võlad on 1938. a. jooksul suurenenud 4,6 milj. krooni ehk 3,5% võrra, tõus-tes 123,3 milj. kr-lt 127,9 milj. kr-le, mis- sugune tõus on seletatav peamiselt dollari kursi tõusuga.

Sotsiaalministeeriumi eelarves on haig- late püstitamiseks ja nende sisustamiseks ette nähtud toetust 375.000 kr., millest läheks Rakvere linna uue haigla ehitamiseks 50.000 kr., Paide linna uuele haig- lale 50.000 kr., Pärnu haigla juurdeehitu- seks 45.000 kr. ja Tallinna linna keskhaig- la haavaosakonna jaoks 90.000 kr.

Majandusehu korraldamiseks suudetakse anda kokkuvõttes rohkem käesoleva aas-

ta eelarvest 1,35 milj. kr., kusjuures liik- lemisala ja põllumajandus saavad kokku 2,8 milj. kr. Seevastu vähenevad aga rah- vamaajanduse arendamiseks minevad sum- mad ja muud krediidid majandusehu kor- raldamise alal.

Majandusminister L. Sepp oma eelar- vekõnes riigivolikogus 23. jaanuaril andis ülevaate Eesti majanduslikust seisundist ja selgitas üksikuid osi eelarves. Üldläbi- rääkimised eelarve kohta kestsid riigivo- likogus kolm päeva, kusjuures sõnavõttu- de toon ja sisu olid asjalikud. Lõppkokku- võttes majandusminister teatas, et praegu on valitsuses kaalumisel küsimus: kas palkadega üles või hindadega alla? Pä- rast üldläbirääkimisi eelarve arutati ük- sikasjaliselt läbi komisjonides.

Eesti sai endale üheksanda minist- ri, — riikliku propaganda juh- timise ja korraldamise alale, kel- leks määrati president K. Pätsi käskkir- jaga 24. jaanuarist senine „Uue Eesti“ peatoimetaja Ants Oidermaa. Senine riikliku propagandatalituse juhataja E. Ki- gaste vabastati ametist omal palvel ja määrati Riigi Hoivkassa direktoriks.

Eesti Vabadussõjast osavõtnud Soome vabatahtlike „Vironkävijäte“ (Ees- tiskäijate) 20 aasta mälestus- pidustustele Helsingis 28.—31. ja- nuuarini s. a. sõitis Eestist eridelegatsioon eesotsas ülemjuhataja kindral J. Laido- neriga. Suurejoonelistel pidustustel Soo- mes sai eesti delegatsioon sooja vastuvõtu osaliseks.

Eesti 1938. a. väliskaubanduse kohta lõplikult valminud kokkuvõtetest nähtub, et see on lõppenud 3,3 miljoni kr. suuruse passiviteediga. 107,2 miljoni krooni suuruse sisseveo vastu seisab 103,9 miljoni krooni suurune väljavedu. 1937. aastal ulatus passiviteet 5,1 miljoni kroonile. See bilansi paranemine on saavutatud sis- seveo suhteliselt suurema tagasimineku tõttu. Võrreldes eelmise aastaga on 1938. a. sissevedu langenud 111,1 miljoni kroonilt 107,2 miljoni kroonile, kuna välja- vedu on kahanenud 106,0 miljoni kroonilt 103,9 miljoni kroonile.

Läbikäik on jäänud väikse- maks 6,0 miljoni krooni võrra.

Läbikäigu tagasimineku erilisi põhjus- tajaid oli metsamaterjalide eks- pordi nõrgenemine.

Möödunud aasta detsembris välis- kaubandus lõppes lägi 2,0 miljoni krooni suuruse väljaveo ülekaaluga. 9,4 milj. kr. suuruse väljaveo vastu seisis 7,5 milj. kr. suurune sissevedu. Eelmisel aastal oli det- sembri bilanss aktiivne 0,8 milj. krooniga.

**Miliza Korjus oma
tütrega.**

„Eesti Lihaeksport“, kelle käes on Eesti lihasaaduste väljaveo monopol, lõpetas l. aasta kokkutoodud loomade arvu kui ka eksporditud lihasaaduste ja elusloomade poolest rekord aastana.

„Eesti Lihaeksporti“ üldine läbimüük 1938. a. oli 20,0 milj. kr., sellest eksport 13,5 milj. kr. ja siseturg 6,5 milj. kr.

Eksporttapamajadesse tuli aasta jooksul 159,417 siga, 97.300 sea vastu 1937. a., suurenemine seega enam kui 62 tuhande sea võrra. Vasikaid on eksporttapamajad ostnud möödunud aastal 49.600, eelmise aasta 37.400 vastu. Tunduvat suurenemist on näidanud ka lammaste ja veiste läbimüük.

Ühingu poolt väljaveetud kauba väärtus oli 1938. aastal 13,3 milj. krooni, 7,7 milj. krooni vastu 1937. aastal. Tähtsamateks turgudeks meie lihale ja lihasaadustele on Inglismaa, Saksamaa, N. Vene, Ameerika Ühendriigid ja Skandinaavia-maad ühes Soomega. Peale selle mitm. ookeanitagused maad.

Peamise osa ekspordist moodustavad sealihasaadused ja sead — 11,9 milj. krooni (6,6 milj. kr. vastu 1937. aastal), ülejäänud osa — muud kaubad. Lihakonservide eksport on rahaliselt tõusnud 1937. aasta 0,5 milj. kroonilt 0,9 milj. kroonile 1938. aastal.

954.000 krooni väärtuses uusi riiklikke ehitisi püstitab k. a. ke-

vadest alates riigi ettevõtte „Ehitaja“. Ehitusele tuleb rida üldtähtsusega hooneid, — koolimaju, haiglaid, kunstimuseum Tallinna, jne. Ehitustööliste puudust pole karta, samuti ka mitte ehitusmaterjalide nappust.

*

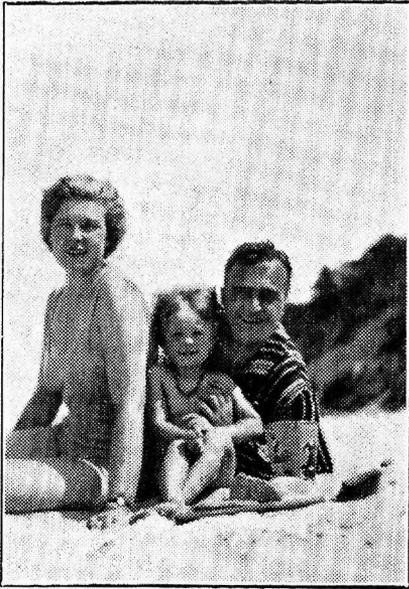
30. jaan. kuni 5. veebruarini toimus Tallinnas kodanliku õhukaitse näddal, mille kestel korraldati sellel Eestis veel uudsel alal propagandat raadios, kõnekoosolekutel, süütepommide kustutuse demonstratsioonide näol jne.

*

Suurt huvi äratas Tallinnas film „Suur Valss“ Miliza Korjusega ühe peaosalisena. Miliza Korjusel on oma Eesti kodumaaga tihedad sidemed, kuna ta isa oli Eesti ohvitser ja ta lähemad sugulased — õed-vennad kui ka võõrasema — elavad Tallinnas.

6. veebr. oli kinos „Bi-Ba-Bo“, Tallinnas, „Suure valsi“ pidulik esietendus ja juba kell 4 p. l. oli saal kutsutud külalistest tungil täis. Esietendusele saabusid aukülastajana ka Miliza Korjuse kasuema ja ämm pr. Fölsch-Korjus, õde Tatjana Korjus ja teised lähemad omaksed.

Miliza Korjuse omaste saabumine ja vastuvõtt sarnanes Eestis esmakordselt välismaail korraldatavatele filmide esietendustele. „Metro-Goldwyn-Mayeri“ Eesti osakonna direktor ja kino „Bi-Ba-Bo“ direktor ametasid pr. Korjusele lilli. Au-

Miliza Korjus oma tütre ja mehega mererannas.

küllalisena oli peale Miliza Korjuse omaste ilmunud ka tema end. lauluõpetaja proua Mälama.

Senise menu järgi võib otsustada, et Miliza Korjuse filmile on Eestis kindlustatud hea edu.

Saaremaal Kihelkonna vallas said suurema päranduse Ameerikast kolm öde ja kolm venda, kelle sugulane Priidu Kasin oli surnud vallalisena ja paarikümneaastase tööga kingsepana Põhja-Ameerikas kokku pannud 10.000 krooni.

Akadeemiline Meeskoor Tartus, eesotsas koorijuht R. Ritsinguga, sooritab Rahvusvahelise Ühõpilasmuusika Liidu kutsel 1940. a. lõpul kontsertmatka Ameerikasse. Reis kestaks maksimaalselt kaks kuud, kusjuures on ette nähtud P.-Am. ühendriikides 15 kontserti. Enne sõitu antakse 9 kontserti kodumaal ja 2 naabermaades. Ettevalmistustega ja eeskava õppimisega on juba tehtud algust.

Viljandi Rahvaülikooli Seltsis 18. jaanuaril kohalik kirikuõpetaja ja ajaloolane A. Vestren-Doll esines kõnega, milles teatas, et tema uurimiste ja oletuste põhjal pole eestlaste esivanemad tulnud mitte idast, nagu seda paljudel korradel on väidetud, vaid hoopis läänest. Ühtlasi tegi A. Vestren-Doll teatavaks, et see oletus on käesoleval

referaatõhtul tema poolt avalikkusele teatavaks tehtud esmakordselt ja tema tahab ajaloolastega astuda ühendusse, et nimetatud küsimust selgitada põhjalikult.

Ei olevat põhjust arvata, et meie esivanemad põhjarannikule asusid ida poolt, mere ja Peipsi vahelt.

Kui see oleks nii, siis peaksite leidma idast meie murretega sarnlevaid sõnu. Seda aga ei leidu. Juba sel põhjusel tuleb eestlaste algkodu otsida mujalt.

Kogutud andmete põhjal võiksime seda algkodu otsida hoopis läänest või lõunast ning tõenäoliselt Kuramaalt. Seda oletust õigustavad paljud ühised ja õige sarnased nimed, milliseid leiame kuralaste ja põhja-eestlaste juures. Vanade ürikute põhjal kuralaste maa oli jaotatud kihelkondadeks, millist jaotust peale kuralaste me leiame ainult eestlaste juures.

Kuulus Läti Hindrek oma kroonikas nimetab kuralaste sõjaväge malevaks, mis sugust nime kandis ka eestlaste sõjavägi ja milline nimi on tarvitusel meil ka praegu. Ning edasi: ürikuud 1253. aastast kõnelevad selgesti, et kuralased maksid maksusid „vikete“ (vikatite) pealt. Seesugust maksustamist leiame ka põhja-eestlaste juurest.

Ka esemete nimetused paljudel juhtudel on sarnased kuralastega: tuur, vaip, küllimitt jne. jne. Ka leidub vanades ürikutes tõendisi, et kuralased ja eestlased olid kanged meremehed. Lätlased väidavad küll, et kuralastel eestlastega pole olnud midagi ühist, kuid nende väidete õigustamiseks pole neil ette tuua tõendisi. Veel on 1350. aastast Kuramaalt leitud mingisugune piirivalvurite nimestik, kus on palju sarnaseid nimesid meie põhja-eestlastele.

Kuralaste asumist Visla jõe suudmesse tuleb otsida väga vanast ajast, ent vastuvõetavalt näib olevat see, et nim. piirkonnal on olnud tihe side Põhja-Eestiga. Seega soome sugu rahvaste algkoduks tuleb pidada Ida-Preisimaa ja Visla jõe suudme piirkonda. Siit näib pärit olevat ka eestlaste nimi, sest germaani rahvastel olid nad idapiiril „estid“. Meie maale on läänest vanasti sisse rännanud ka teisi rahvaid — sakslasi, taanlasi, rootslasi jt. See omakorda peaks kinnitama oletust, et põhja-eestlased tulid läänest või lõunast, mitte aga idast.

Miina Härma, Aino Tamm ja Aleksander Läte valiti Tallinna konservatooriumi poolt helikunsti auprofessoriteks. Auprofessori-diplom Miina Härmale anti üle ta pidulikul 75 a. sünnipäeva aktusel „Estonia“ kontsertsaalis.

9. veebr. s. a. sai 75-aastaseks Eesti tuntuim helilooja Miina Härma (Hermann), kelle laulusid Välis-Eesti koorid sageli laulavad. Need laulud on sageli äratanud väliseestlaste südameis sügavaid kojuigatsustundeid ja süvendanud hellemaid tundeid oma kodumaa ja rahva vastu.

M. H. sündis 9. veebr. 1864. a. Tartu lähedal Raadi valla Kõrveküla koolimajas kooliõpetaja tütreana. Nii isa kui ka ema olid suured muusika- ja lauluarmastajad ja neilt sai oma muusikalised harvid kui ka esimese muusikalise hariduse väike Miina. Edasi sai ta muusikalist õpetust Tartus, oma nimekaimult K. A. Hermannilt. Hiljem astus ta Peterburi konservatooriumi, mille lõpetas 1890. a. esimese diplomeeritud naishelikunstnikuna.

Hiljem tegutses ta nii kodu- kui välismaal muusikaõpetajana, koorijuhina ja heliloojana.

M. H. loodud koorilaulude arv ulatub sajani, millest paljud on saanud väga populaarseks ja muutunud meie koorilaulu raudvaraks. Ta looming on ilmunud osalt „Laulu ja mängu lehes“, osalt mitmesugustes segakogudes (laulutupidude noodiraamatuis jne.), peamiselt aga M. H. poolt väljaantud noodiraamatuis, millest tähtsamatena oleks nimetada „M. H. segakoori laulud“ (1892), „M. H. laulukoori kontserdi laulud“ (I ja II a. — 1898, III a. 1922.), „Pühade laulud“ (1894), „Uus kevad“ (I a. 1922, II a. 1925. a.) jt.

Peale koorilaulude on ta loonud ka kaks suuremat helitööd, nimelt „Lauluhügi Eesti minevikust“ (Tombach-Kaljuvalla sõnadele) nimega „Kalev ja Linda“ segakoorile ja soolohäätele orkestri kaasmängul (1895) ja „näitelavalise melodraama“ (Pitka-Ansomardi sõnadele) nimega „Muruide tiitar“; instrumentaalmuusika alal marsi eesti rahvaviisidest ja tervitusmarsi, mõlemad orkestrile, viimane koos kooriga. Ka mõned ta populaarsemaid lauludest („Tuljak“, „Veel kaitse, kange Kalev“, „Sõjalaste marss“ jt.) on seatud orkestrile.

Prof. dr. h. c. Miina Härma
75-aastane.

Juubilari sünnipäeva puhul korraldati üle maa tema austamiseks rohkesti aktusi ja kontserte, kus ilmnis rahva üldine suur huvi ja austus populaarseima rahvaliku helikunstniku vastu.

Tartu ülikool osutas oma austust sellega, et valis juubilari audoktoriks.

*

3. veebr. pühitses oma 50-aasta sünnipäeva kirjanik Karl Artur Adson, kes eriti tuttavaks on saanud oma võrumurdeliste luuletiskogudega „Henge Palango“, „Vana läterna“, „Roosikrants“, „Kaduvik“ ja t. Peale selle on tema sulest ilmunud rida draamasid ja kirjutusi ajakirjades. Tegutsenud arvustajana. Viimastel aastatel filmitsensor.

Juubilarile korraldati tema tähtpäeva puhul aktusi ja koosviibimisi.

Härrad

väliseestlased!

Kel oma kodu, kuid puudub perenaine —
kutsuge arenenud eesti neiu kodu kaunistama.

Kirjad palutakse saata aadressil: Tallinna
peapostkontor nõudmiseni, isikutunnistuse
nr. 622 ettenäitajale. Tallinn, Estonia.

Eesti seltsi „Uus Kodu“ Rio osakonna jõulupuu 24. XII 38.

Organiseeritud Välis-Eestist.

New Yorgi eestlaste jõulud ja elav tegevus uuel aastal.

Basaarid, kust saab igasugust kodumaa kaupa, on New Yorgi eestlaste seas võitnud endale hea kuulsuse. Need on ühtlasi New Yorgi Eesti Haridusseltsile tõhusaks sissetulekuallikaks.

Nii oli New Yorgi eestlaste poolt kõigiti oodatud ka möödunud jõulude eelne basaar, mis leidis aset detsembri keskpaiku. Sellest sündmusest peale õieti algas eestlaste jõuluelevus. Varustati end pühadeks kodumaa toitudega ja jookidega ning osteti eestimustrilisi käsitöid jõulukinkideks. Enamik New Yorgi eestlasi püüab jõulupühi pidada ikka veel kodumaa kombe kohaselt. Ja mis loobki parema jõulumeeleolu kui kodumaiselt kaetud jõululaud! Ning kui sinna juurde saab veel mõne nigela kuuse, siis võib jõululaulude helides hetkeks isegi unustada, et oled kaugel võõrsil.

Loomulikult toimuvad haridusseltsis jõulupühade puhul ka vastavad pidustused. Seekord algasid jõulupühad seltsi uutes ruumides juba 23. det. — jõulu reedel. Seekord olid noored need, kes hoolitsesid jõulu-

meeleolu eest, ja pidu kandiski vastavalt „noorte jõulupuu“ nime. Palju laule, palju mängu ja mõnusaid jutupuhumisi! Kuid ühtlasi ka lõbusat tantsu — ja seda kõige rohkem! — jõulupuu ümber. Muidugi oli jõuluvana hoolitsenud ka kingituste eest, kuigi ta isiklikult ei olnud kohal.

Jõululaupäeval olid eesti kirikutes jõulukohased jumalateenistused, millest kõikjal oli elav osavõtt. Juba kodumaalt kaasatoodud kombe kohaselt läheb sinne ilmalikumgi eestlane kord aastas kirikusse — oma eesti kirikusse, — nimelt jõululaupäeval, et meenutada ilusat lapsepõlve.

Teisel jõulupühäl korraldas haridusselts jõulupuu lastele. Siiski oli vanemaid ülekaalus, kes tulid vaatama laste rõõmu ja sellest osa saama. Aga küllap jõulupühil muutuvad vanemadki inimesed oma südameis lasteks! Seekord tõi jõuluvana isiklikult kingitusi ja jagas neid nii vanadele kui ka noortele.

Nii möödusid kiiresti ja lõbusalt jõulupühad ning suure mürtsuga aastavahetusel oligi käes uus aasta, mis on juba algusest peale täis tegevust: 14. jaan. demonstreeriti laulupeo ja kodumaa sündmuste helifilmi,

mida ikka ja ikka jälle vaadatakse huviga, eriti nende poolt, kes isiklikult laulupeole ei pääsenud; 15. jaan. toimetas haridusselts oma ametlikke asju — pidas peakoosoleku, andis aru tegevusest ja seadis kokku uut tegevuskava; 22. jaan. korraldas koosviibimise noorte-osakond; 28. jaan. toimus vabandussõjalaste meeskoori kontsert, mis on jõudnud juba saada New Yorgi eestlaskonnas küllaltki populaarseks, nii et kontsert oli oodatud suursündmuseks; 4. veebr. pidas spordirahvas pidu ja nimelt jalgpallikomando korraldusel. Ja nii edasi kuni märtsikuuni on nähtud ette tähtsamaid esinemisi ja ettevõtteid.

Kahtlemata on seltsitegevusele ergutavalt kaasa mõjunud uutesse ja lähedamatesse ruumidesse asumine, mis võimaldab arendada laialdasemat ja mitmekülgsemat tegevust.

R.

Bostoni Eesti Seltsi tegevusest.

Tähtsaks saavutiseks Bostoni Eesti Seltsi elus oli seltsi astumine kohaliku International Instituudi liikmeks täies koosseisus, mis toimus 1. jaanuaril s. a. Selle sammuga lahenes seltsi alaliselt varitsenud korterikriis. Nüüd on seltsil kasutada ilusad, mugavalt sisustatud ruumid, esialgu küll viis korda kuus, kuid loodetavasti saab selts veelgi päevi lisaks. Käiakse koos iga kuu esimesel pühapäeval ja igal teisipäeval.

Seltsi aadress on: 190 Beacon Street, Boston, Mass. Praegu kuulub International Instituuti 38 eriorganisatsiooni, kus on esindatud peagu kõik Bostonis asuvad rahvused. Kuna International Instituudi peamiseks eesmärgiks on vastastikku tutvustada rahvusi ja iga rahva omapärasusi, siis on kõikidel organisatsioonidel täielik enesemääramise vabadus ja iga organisatsioon on ise oma peremees. Korraldatakse ka ühiseid rahvuslikke õhtuid kunsti-, kirjanduse-, muusika-, rahvatantsu- ja rahvakommete ettekannetega.

Juba pühapäeval, 4. detsembril pidas Bostoni Eesti Selts International Instituudis oma esimese, erakorralise üldkoosoleku. Pärast tutvumist ruumidega ja International Instituudi põhimõtetega tegigi selts eespool mainitud otsuse. Uue kodu lahkel vastutulekul korraldas Bostoni Eesti Selts 27. detsembril seltsiliikmetele ja nende perekondadele jõuluõhtu. Õhtule olid ilmunud peagu kõik seltsi noored ja vanad, et koos nautida jõulurõõmu.

Samas peeti ka kolm sünnipäeva korraga — Carl Sundbachi, prl. Mildred Mäggi ja noormees Robert Kolka omad. Carl Sundbach seega pühitses koguni

oma 50 a. sünnipäeva, mispuhul temale kui tüsedale B. E. Seltsi juhatus- ja asutajaliikmele anti üle kingitus sõprade poolt. Seltsi laulukoor laulis sünnipäevalaste tervituseks kolm laulu. Pärast vastastikust jõulukinkide väljajagamist tehti ringmängusid ja tantsiti vanalt kodumaalt säilinud tantsulugusid.

Pühapäeval, 8. jaanuaril pidas B. E. Selts International Instituudis oma korralise aastakoosoleku, kus uude juhatusse valiti: esimeheks Rein Kolka, aseesimeheks Carl Sundbach, sekretäriks Oskar Pöld ja laekuriks Ch. Nenn. Revisjonikomisjoni said: esimeheks Ludvig Juht, liikmeteks John Cook ja Mihkel Saul. Aruannetest selgus, et seltsi liikmete arv oli aasta jooksul tunduvalt kasvanud. 10. jaanuaril asus Seltsi juures tegevusse ka noortering, kes muuseas asub õppima ka eesti rahvatantse.

Praegu B. E. Seltsil on käsil ettevalmistused E. V. aastapäeva pühitsemiseks. Esinemisi raadios on ette nähtud 2—3 raadiojaamas, kuhu tulevad kõnelema seltsiliikmed Oscar Loddy (teemal „Estonia a heroic nation“) ja prof. Th. Wiel; samuti esinevad seltsi laulukoor ja solistid. Õhtul selts korraldab International Instituudis suure kontsertaktuse, millest palutakse osa võtta kõiki instituudi liikmeid. Seega E. V. aastapäev kujuneks ka laiemalt Eesti tutvustamise päevaks Bostonis.

L. J.

Washingtoni eestlased pidasid koosolekut.

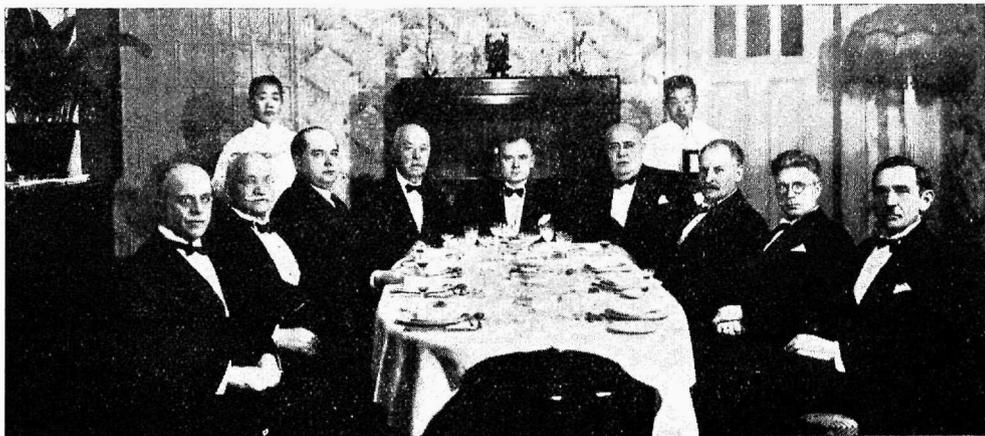
Washingtoni eestlased pidasid oma ühingu aasta-peakoosolekut s. a. 14. jaanuaril ühingu liikme P. Kase majas Baltimore'is.

Aruannetele järgnes uue juhatusse valimine. Senine esimees dr. P. A. Speek teatas, et ta oma tervisliku seisukorra pärast ei saa enam presidendi kohuseid täita, ning palus selleks uut kandidaati nimetada. Selle järele valiti presidendiks kolonel Charles B a c h m a n, kirjatoimetajaks pr. Elsie Liik- J o h n s o n, laekuriks hr. John W e i r ja revidendiks pr. Helmi K a s k.

Uueks ühingu liikmeks võeti vastu ühel häälel pr. Wilhelmine Merkson — kes alles läinud suvel Eestist Ameerikasse oma mehe G. Merksoni juurde oli siirdunud.

Otsustati Eesti iseseisvuspäeva pühitsemiseks järgmisel aastal ühel ajal Leedu iseseisvuspäevaga üheskoos Baltic-American-Society'ga Washingtonis 22. veebruaril s. a.

Pärast koosolekut veedeti veel aega koduse õhtusöögi juures, kus ei puudunud ka Eesti verivorstid. Vesteldi mõnusalt ning lahkuti, et pea jälle kohata Washingtonis Eesti suures peopäeval, s. o. Vabaduspäeval.

Harbiini Balti Liidu juhtiva komitee uueaasta vastuvõtt Eesti konsuli A. Lõhmus'e külalisena.

Paremailt: Eesti konsulaadi sekretär ja Harbiini Eesti Seltsi juhatusliige R. J. Ramma, seltsi esimees A. Raevald, Leedu seltsi esimees V. P. Jankevitch, Läti seltsi esimees J. Ehkis, Eesti konsul ja Leedu konsul k. t. A. Lõhmus. Läti konsul P. Mežak, Leedu kons. sekretär V. K. Novikas, Läti seltsi juhatusliige kirikuõp. J. Drisul ja Leedu seltsi abiesimees J. T. Zivotovski.

Eestlaste jõulud Rio de Janeiros.

Eelmiste aastate eeskujul korraldas ka käesoleval aastal E. S. „Uus Kodu“ oma ruumes jõulupeo jõulukohase eeskavaga, kus esinesid lapsed ilulugemistega, esitati elavpilt lauludega, ja seltsi laulukoor kandis ette laule.

E. V. aukonsul Oscar Sjöstedt valmistas lastele suurt meelehead, annetades 200 milreisi maiustuste ja kingituste ostmiseks.

Maiustused ja kingitused jagas välja jõuluvana. Ka ei puudunud vastastikused kingitused.

Eeskava lõppenud, löödi tantsu kuni esimese püha varahommikuni.

Osavõtt jõulupeost oli rohkearvuline ja jõulumeeleolu ülev, niipalju kui seda lubasid erinevad looduslikud tingimused, sest on siin ju jõulu ajal kodumaise talve asemel südasuvi.

E. Reigas.

Välis-Eesti päev Buenos Aires'is.

Eesti Selts „Estonia“ pühitses ühel ajal Välis-Eesti päevaga ka seltsi aastapäeva.

Õhtu algas Välis-Eesti Ühingu usaldusandaja asekonsul Th. Gutman'i päevakohase kõnega.

Peoprogramm sisaldas eesti laule, muusikat ja tantsunumbreid. Laulukoor hr. A. Mäe juhatusel kandis ette eesti laule ja tantsutrupp pr. A. Yodard-Kersten'i juhatusel esines tantsudega. Järgnesid soo-

lolaal pr. M. Jaakson'ilt ja deklamatsioonid prl. F. Mürsepalt ja prl. I. Hansilt. Orkester hr. A. Vilgo juhatusel rikastas programmi mõne eripalaga ja hoolitses programmi lõppedes ka tantsumuusika eest.

Välis-Eesti päeva Buenos Aireses võib nüü esinemiste kui ka osavõtjate poolest kõigiti õnnestunuks pidada.

Harbiini Eesti Seltsi elust.

Uuel aastal vastastikuste õnnesoovide vahetamine, nagu see Harbiini eestlastel on kombeks, toimus tänavu uue-aasta keskpäeval Eesti konsulaadi ruumes. Koos oli eesti koloonia 24 meesliiget. Peeti vastavaid kõnesid ja ühiselt lauldi vabariigi presidendile „Ta elagu“.

Kindlaskujunenud kombe kohaselt peeti 2. jaanuaril kohaliku Balti Liidu komitee õhtusöök, mille korraldajaks oli tänavu järjekorraliselt Eesti konsul A. Lõhmus. Koos viibisid kõik komitee liikmed, peale Leedu konsuli A. Koreshari, kes viibib ametiasjus Leedus. Vahetati mõtteid praegu korraldamisel oleva ühise, kolme riigi kodanike kodumaale tagasisõidu kohta läbi Venemaa, milline ühisekskursioon leiaks aset kevadel. Läbirääkimised Moskvaga viisumite suhtes on parajasti käimas. Repatriante on seni üles annud: lätlasi üle 50-ne, eestlasi 11 ja leedulasi 8. Õhtusöögil sõeluti ka mitmesuguseid kolme riigi kodanike kohalikke ühisettevõtteid ja kavatsetavaid koosviibimisi.

Harbiini Eesti Seltsi uuele esimehele hr. R. J. Ramma'le (Grünbergile) tehti ülesandeks korraldada järjekordne kolme Balti riigi koloonia ühine teeõhtu juba veebruaril algul, kus kantakse ette ka referaat Eesti elu kohta ühes muusikapaladega.

Paul Keres Harbiini maletajate lemmikuks.

Harbiini maleklubi on otsustanud klubi saali malemaailmameistri Aljehini pildi kõrvale asetada suure pildi ka P. Keresest. 17. jaanuaril algas Harbiini 15 parema maletaja vahel Paul Kerese nimeline turniir, mille auhindade seas on ka Eesti konsuli A. Lõhmuse oma.

Belgia Eesti Rahvusliku Seltsi tegevusest.

Belgia Eesti Rahvuslik Selts korraldas 26. detsembril eelmiste aastate eeskujul jõulu-õhtu lastele ja vanadele. Kui arvestada meie eesti pere tagasihoidlikku suhtumist seltsielusse ning äärmiselt külma ilma (Belgia kohta), kus kraadiklaas näitas 15 pügalat, oli osavõtt siiski arvukas.

Jõuluvanana esines „Vikingi“ meeskonna liige hr. Hermelin, kes pidas jõulupuu juures pikema päevakohase kõne, mida kokkutulnud kuulajad huviga ning millele järgnes kingituste andmine lahke jõuluvana poolt. Kuid jõuluvana väljendas ka pahameelt seeütle, et temale loetud eestikeelsete värsikeste väljendus oli väga kange aktsendiga ning paljudelt tuli kuulata prantsuskeelseid salmikuid. Lastele oli veel korraldatud kõrvalruumis laud, kus neile pakuti sooja šokolaadi, kooke jne. Vanemad inimesed aga algasid lõbustust laulu ning tantsumaga, mis kestis keskööni.

Seltsi kassas puudus summa lastele kindide muretsemiseks, kuid seda hangiti korjanduslehtede abil, mis andis ka häid tulemusi. Suuremaid toetusi saadi konsulaatidelt Brüsselist ja Antwerpenist ning pr. Rumel'ilt, kes ka mõõdunud aastal annetas suurema summa laste jõulu-õhtu heaks.

*

Belgia eestlaste sõber Jacques Baruch, publitsist, väärrib tõelist tänu Eesti nimel. Palju on ajakirjanduses ilmunud tema sulest

Eestist, ta on valgustanud Eesti elu, kombeid jne. Hiljuti ilmus jälle „L'opinion Publique'is“ tõlge „Koit ja Hämarik“, ja tema lahkel korraldusel antakse üle 24. veebruaril E. V. 21 aasta sünnipäeva puhul Brüsseli raadiotes kõned ja eesti heliplaadid: „Sööge, langud, jooge, langud“ ning 3-minutine kõne Radio-Conferences (201,8 m) kell 10.40 ja Radio-Schkarbeek, Brüsselis (204,8 m) kell 15.30 — Eesti hümn, 12-minutine kõne, „Hele täht“, „Möldre Mats“, „Meremehed“, „Ma vaatsin paadist kiikriga“. Härra Baruch on korduvalt viibinud meie koosviibimistel ning alati eestlaste vastu lahke ja abivalmis olnud. Kui meil ainult oleks palju selliseid häid sõpru, see oleks suureks abiks Eesti tutvustamiseks välismaal. Eeloleval suvel on härra Baruch'il kavatsus külastada Eestit, et siis sügisel esineda konverentsidel Brüsselis.

A. T.

Huvitav referaat Riias.

Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi kõneõhtul 18. jaanuaril esines Eesti saadik Riias minister H. Rebane huvitava kõnega teemal: „Mida võiks tuua 1939. aasta?“ Lugupeetud kõneleja nimi ja aktuaalne teema olid kokku meelitanud rekordse arvu kuulajaid, 90 seltsiliiget, millist osavõttu varem kõneõhtutel nähtud ei ole. Kõneleja andis pikema ülevaate praeguse maailma poliitilisest olukorrast ja vastas lõpuks rohkearvulistele küsimustele, mis õhtu veelgi huvitavamaks tegi.

Seltsi liikmete arv näitab järjekindlat tõusu. Seltsil oli 1. veebr. 432 liiget — suurim arv, mis pärast Maailmasõda seal on olnud.

t—l.

Välis-Eesti Ühingu Riia klubi tegevusest.

Klubi esimehe peakonsul H. Rosenfeldt'i algatusel pühitseti m. a. lõpul klubi 6-dat aastapäeva, millest klubi liikmed rohkearvuliselt osa võtsid ja mis hästi õnnestus. Peale esimehe ava- ning tervituskõnet anti ülevaade klubi senisest tegevusest, mis on olnud küllalt viljakas. Ka klubi liikmete arv on pidevalt tõusnud.

K. a. jaanuaris esines klubiõhtul referaadiga Riia eesti koguduse õpetaja O. Pello.

Tellige välis- ja kodueestlaste

ühist ajakirja «Välis-Eesti»!

Mitmesugust.

KUNI 5000 JÕULUPAKKI VÄLISEESTLASTELT.

Nagu nüüd selgub, on väliseestlased jõuluks kodumaale tollivaba kingituste saatmise võimalkust, mis eelnenud jõulude puhul siindis teist aastat, kasutanud iisna ohtrasti. Eesti tollivõimude poolt on jõuluhooyal läbi vaadatud ja vabariigi valitsuse vastava otsuse põhjal tollivabalt sisse lastud kuni 5000 jõulupakki väliseestlastelt.

Jõulupakkide saatmine kujunes niivõrd elavaks, et eesti postikorraldusel, mis sellel aastaajal kodumaistegi postisaadetistega on küllalt koormatud, välismaalt tulevate pakkide kättetoimetamisega nende omanikele tekkis ummistus. Tuli ette juhtumeid, kus pakid, mis olid saadetud teele juba 1. a. novembris, jõudsid kätte nende saajatele alles jaanuari keskpaigas. Viivitusi juhtus ka seetõttu, et mõned eestlased teadmatuses olid pakkidesse pannud tubakasaadusi üle lubatud normi (kuni 50 sigaretti), mis arvati tolli alla, ja kui saatja ebateadlikkuse sellest normist oli kindlaks tehtud, vastava palve esitamise järele majandusminister vabastas sellised saadetised siiski tollimaksust.

Kuuldavasti mõned kodumaa „ärimehed“ on püüdnud seda väliseestlastele tehtavat soodustust ka enda kasudes kurjasti ära tarvitada. Üks niisuguseid oli „organiseerinud“ endale 40 kingipaki saamise välismaalt, mis sisaldasid mitmesugust moe- ja püdukaupa. Sellised juhtumid aga peaksid tollil kõik hõlpsasti kontrollitavad olema, ja sellepärast ei tohiks tulevikus seda, väliseestlastele nii tähtsat ja nende omastele kodumaal kasulikkku hõlbustust veel kaotama hakata, — milleks olevat kavatsusi.

Kahjuks ei ole mõned väliseestlased seda lahket vastutulekut, mis vab. valitsus osutas jõulupakkide tollist vabastamisega, küllalt suutnud hinnata, saates „tänu“ väljendusena meie ametasutustele ja lehtedele „paljude eestlaste nimel“ anonüümkirju, kus päris korrapäraselt sõimati meie tolliasutusi pakkide revideerimise eest. Ometi täitsid tolliasutused ainult oma kohustust, et ära hoida äritsemist jõulupakkidega. Võib aga küll oletada, et mõni pettunud ärimees oligi kirjade autoriks, kes sellega väljendas pahameelt oma ebaõnnestunud „äri“ puhul.

SAABUNUD JA LAHKUNUD VÄLISEESTLASI.

Väliseestlaste liiklevus oli aasta algul õige vaikne. Kuid juba teatati Välis-Eesti Ühinguile, et suvel on loota kodumaale rohkesti külastajaid P.-Ameerikast. Arvata-

vasti saabuvad ka need Austraalia eestlased, kes pidid sõitma möödunud aastal kodumaale, kuid kelle sõit jäi mitmesugustel põhjustel teostumata.

Rootsi-Ameerika liiniga siirdus 4. veebruaril P.-Ameerikasse Johannes Valter. Norddeutscher Lloyd Bremen'i liiniga sõitsid 26. jaanuaril New Yorki preili Aino Simulson ja pr. Martha Curtis.

VÄLIS-EESTI ÜHINGU TEATED.

Ühing saatis kõikidele Välis-Eesti organisatsioonidele Rahvatantsu Komitee poolt seltskondlikeks tantsudeks valitud rahvatantsude kirjeldused ning noodid, lootes, et väliseestlased tunnevad huvi rahvusliku omaloomingu vastu ja ka välismaal levitavad rahvatantse.

Ühing, arvestades liikmeskonna laialdast huvi tulevast aastal Helsingis korraldatavate olümpiamängude vastu, otsustas korraldada oma liikmeskonnale gruppsoidu olümpiaadile.

Juhatus otsustas väliseestlaste maja ehitamise komitee koosseisu täiendada. Seni kuulusid komiteesse: Jaan Mölder, Joh. Preast ja A. Nippak, kuna juure valiti juhatushige Ed. Riisna ja sekretär B. Tiido.

Uuteks liikmeteks võeti vastu:

Hendrikson, August, puutööline, New York.

Karmo, Endel, agronoom, Tartu.

Kohl, Maria, Kaunas.

Kõiv, Peeter, ortopeed-mehaanik, Harbiin.

Ratnik, Peeter, farmer, Mulgeldie, Qld., Austraalia.

Rautman, Karl Robert, majandus-tegelane, Harbiin.

Romandi, Alvine, äriteenija, Tallinn.

Romandi, Johannes Ferdinand, elektrotehnik, Tallinn.

Thalman, Alfred John, ettevõtja, New York.

Tõlk, Albert, majaomanik, Tartu.

Villemsen, Johan, juustumeister, Harbiin.

VÄLIS-EESTI ÜHINGU TARTU OSAKOND

omavahelise läbikäimise ehistamiseks on pühunud liikmeid koguneda iga kuu esimesel reedel kell 19 Voneri kohvikusse, Ühikooi 15.

Esimene selline koosviibimine toimus 3. veebruaril, mis õnnestus üldiselt hästi. Kogunenud oli 11 liiget, mis Tartu kohta loetakse suureks arvaks.

ANNETUSI VÄLIS-EESTI MUUSEUMILE.

Sumatra saarel elutsev väliseestlane M. Kleis saatis Väli-Eesti muuseumile huvitava suitsetamisgarnituuri, mis on malailaste töö ja mis koosneb M. Kleisi poolt lastud põdra sarvede ja kookospähklite huvitavast kombinatsioonist ja mille juure kuulub veel üks pärilmustrist tuha-toos.

Jüri Viinamägi, enne Brasiiliast lahkumist, saatis Väli-Eesti muuseumile kaks ümbriku Brasiilia presidendi markidega, mis on väärtustikud sellepöolest, et need margid ilmusid müügil „Uue Brasiilia“ esimese aastapäeva puhul ja olid müügil vaid mõni tund.

ALUKSNE EESTI HARIDUSSELTSI KAUAÄGNE ESI-MEES 45-AASTANE.

Aluksne Eesti Haridusseltsi esimees Johan Tiro pühitseb 22. veebruaril k. a. oma 45 a. sünnipäeva.

Joh. Tiro õppis Aluksne läti vallakoolis, mille lõpetas 1908. a. Võttis osa Maailmasõjast, kus sai haavata ja kus temale annetati teenete eest 2. järgu Georgi auraha; võttis osa Eesti Vabadussõjast Kuperjanovi partisanide pataljonis ning omab Eesti ja Läti Vabadussõja mälestusmärgid.

Seltskondlikul alal on J. Tiro tegev olnud Aluksne Eesti Haridusseltsi juhatusliikmena 1922. aastast, sama seltsi esimehe abina 1923. ja seltsi esimehena 1925. a. Ühtlasi on ta seltsi esindajaks Eesti Organisatsioonide Liidus, Lätis, Aluksne eesti ev.-lut. koguduse nõukogu liige, Aluksne eesti algkooli hoolekogu liige ning esimees. Juubilar võttis saadikuna osa kahest väliseestlaste kongressist Tallinnas, 1928. ja 1933. a.

Ka läti omavalitsustegevusest on J. Tiro elavalt osa võtnud, olles 1924. aastast Aluksne vallavolikogu liige ja vallavalitsuse liige eestlaste esindajana. 1924. a. nimetati ta vallavanema abiks. J. Tiro on võtnud osa veel Aluksne valla malevkonna tegevusest 1920. a.

Väli-Eesti ühing soovib agarale seltskonnategelasele ning eesti asja eest võitlejale veel palju tegevusrikkaid aastaid.

ÄRKAMISAEGNE VÄLISEEST-LANE JOHAN ARDON SURI TALLINNAS.

24. jaanuaril s. a. suri Tallinnas üks väljapaistvamaid mehi läinud sajandi väliseestluse liikumises, — Johan Ardon,

kelle elukäik oli lähemalt põimunud nii-suguste ärkamisaegsete tegelaste tööga, nagu olid Lydia Koidula ja C. R. Jakobson.

Johan Ardon, sündinud 24. mail 1854. a. Rüdaja vallas Viljandimaal, pärast vallakooli õppimist, jatkas oma haridust L. Jannsen-Koidula juures Tartus ja hiljem Riia Käsitööltsi õhtukoolis. Võttis osa Vene-Türgi sõjast, kus sai kaks korda haavata. Rändas Türgis ja Venemaal, teenis siis 42 aastat ühes suuremas ehitustarvetehases Riias, misjärel asus Tartu ja hiljem Tallinna, kus viimati teenis Eesti Pangas ametnikuna.

Juba 1876. a. hakkas ta C. R. Jakobsoni õhutusel Riias eesti seltsi looma, kuid sõttamineku tõttu jäi see teostamata. Kadunu osavõtul loodi selts „Imanta“ hiljem süiski. Selles seltsis toimuski suurem osa kadunu väliseestlastikust seltskondlikust tegevusest, peamiselt seltsi esimehena. Juhitava tegelasena võttis kadunu osa ka kõikidest teistest eesti iritustest Riias. Kaua püsinud Väli-Eesti kandvale viljelejale olgu kerge kodumaa muld!

SURMA LÄBI LAHKUNUD VÄLISEESTLASI.

27. detsembril suri Brisbane'i ligidal Kuraby's mr. Kaarel Ontoni abikaasa 61 aasta vanuses. Ehk küll lahkunu oli kaemat aega haige, tuli surm süiski kõigile täiesti ootamata. Järgmisel päeval eestlaste ning soomlaste rahvusvahelisel osavõtul põletati kadunu Mt. Thompsoni krematooriumis.

*

Uus aasta tõi Harbiini eesti kolooniale leina. 3. jaanuaril suri Eduard Matson, 49 a. vana, pärit Saaremaalt, ja 12. jaan. rohuteadlane Aksel Maibach, 54 a., pärit Tartust. Mõlemate matmised korraldati kohalikus ev.-luteri usu kirikus. Matson oli üksik, Maibachi jäi leinama lesk.

KIRJANDUSLIKKE UUDISEID.

Eesti raamatuturg on rikastunud teosega Eesti esimesest kodanikust. Raamat kannab pealkirja „Eesti Vabariigi President Konstantin Päts“ ning peegeldab niihästi sõnas kui pildis Presidendi elukäiku ja tegevust kuni viimase ajani. Teose eelooline osa on koollimehe Märta Raua sulest, kuna sissejuhatus on kirjutatud Põllutöökoja esimees August Jürima. Teksti kõrval sisaldab raamat 72 head sügavtrükipilti. Teos (118 suurt lehekülge parimal paberil) maksab brošeeritult 4 kr., kalinurkkoites 5 kr.

*

O.-Ü. „NOOR-EESTI KIRJASTUSE“
VÄLJAANDEL ILMUSID JAANUARI-
KUUS:

O. Luts: *Kogutuâ teosed X „Tahahoovis“*. Hind broš. kr. 3.75, paremal paberil kr. 4.—, köites paremal paberil kr. 4.75.

O. Luts: *Kogutud teosed XXIII „Vanad teerajad“ ja „Talvised teed“*. Kaas E. Kollom'ilt. 328 lk. Hind broš. kr. 3.25, paremal paberil kr. 3.50, köites paremal paberil kr. 4.25.

O. Luts: *Kogutud teosed XXV „Vaadeldes rändavaid pilvi“*. Kaas E. Kollom'ilt. 233 lk. Hind broš. kr. 2.75, paremal paberil kr. 2.90, köites paremal paberil kr. 3.75.

Enn Ramdla: *„Südamehääl“*. Romaan. Rahvaraamat nr. 20/21. Hind broš. kr. 2.—.

ILMUS ESIMENE VÄLIS-EESTI
BIOGRAAFILINE TEATMETEOS.

Jaauari lõpul ilmus Välis-Eesti Ühingu väljaandel ning sama Ühingu sekretäri B. Tiido toimetusel esimene Välis-Eesti biograafiline teatmeteos „Välis-Eesti tegelased“, milles on avaldatud 486 tegelase ehulookirjeldust ühes nende päevapiltidega.

Väliseestlaste seltskondlik tegevus ning

võitlus oma rahvuse säilitamisel võõrsil on vajanud seda enam märkimist, et nende saavutised baseeruvad puhtpatriootilisel ja ennastalgava ühistöö alusel. Teoses „Välis-Eesti tegelased“ ongi jäädvustatud nende eestlaste elulood — läbilõikenäena eesti inimeste ettevõtlikkust tegevusest oma rahvuse ja meelsuse säilitamisel väljaspool kodumaa piire minevikus ja olevikus.

Saagu see teos ergutusallikaks meie nooremale põlvele, kes tunglana peab edasi kandma meie isade poolt kogu maailmas siüdatud Välis-Eesti meelt ja meie emakeelt.

KURSISEDEL.

14. veebr. 1939.

	Ost.	Müük.
1 Ingl. naelsterl.	Ekr. 18.11	Ekr. 18.35
1 USA dollar	„ 3.85	„ 3.92
100 Prantsuse fr.	„ 10.19	„ 10.39
100 Saksa riigim.	„ 154.60	„ 156.80
100 Soome marka	„ 7.98	„ 8.10
100 Läti latti	„ 61.—	„ 64.—
100 Belgia belgat	„ 65.—	„ 66.—
100 Itaalia liiri	„ 20.27	„ 20.62
1 Austraalia naelst.	„ 13.75	„ —
1 Nõuk. Vene rubla	„ —	„ —.69
1 Argentiina peso	„ —.90	„ —
100 Brasiila milreisi	„ 19.50	„ —

Soovitan rikkalikus valikus Eesti ja kõikide teiste riikide postmarke kui ka albumeid, ribaraamatuid, 1939. a. katalooge ja muid korjaja tarbeid. **Ostan ja vahetan** kõikide riikide postmarke piiramatul arvul. Hinnakiri nr. 43 maksab 25 senti koos saatekuludega.

EVALD EICHENTHAL

Tallinn, Kuninga tän. 6

Äri on asutatud 1896. a.

Vastutav toimetaja: Ernst Jürgens, tegevtoimetaja: Eduard Riisna; talitusjuht: B. Tiido.

Ajakiri „Välis-Eesti“ ilmub Tallinnas iga kuu kord.

Tellimishind: välismail \$ 1.— (Ekr. 3.75 või vastav summa kursisedeli järgi muus rahas); Eestis, Lätis, Soomes ja Leedus Ekr. 2.50 aastas.

Väljaandja: Välis-Eesti Ühingu, V.-Posti 8, ehk postkast 100, Tallinn. Telef. 449-43. Tallinnas, 16. veebr. 1939.

O.-ü. „Vaba Maa“ trükk, Tallinnas 1939. a.

*Kes palju tahab,
valib ainult ühe!*

Kes tahab peale päevauudiste näha elu tema mitmekesistes avaldustes, kes otsib kirjutisi mitmelt huvialalt, kes tahab teada kõiki kodumaa sündmusi, kes oskab hinnata mõnusat nalja ja häid jutte, see

tellib ainult „Rahvalehe“

„Rahvaleht“ maksab tellides välismaale 1,15 dollarit kuus.

Address: Tallinn, Estonia, Pikk 54–58.

Mida suurem on lugejaskond — seda tugevamaks muutub meie organiseeritud pere!

Väliseestlased,

levitage oma ajakirja **«VÄLIS-EESTI»**,

- mis sisaldab kõiki vajalikke andmeid väliseestlastele,
- on sillaks Kodu- ja Välis-Eesti vahel ning
- valgustab huvitavate kirjutiste näol kõikide väliseestlaste elu-olu võõrsil.

«Välis-Eesti» aastatellimine maksab :

Välismaal U.S.A. \$ 1.—

kodumaal, Lätis, Leedus ja Soomes Ekr. 2.50

Väljaandja: **Välis-Eesti Ühing** — P. O. Box 100, Tallinn, Estonia.

Väliseestlased!

Lugege väliseestlase kirjutatud raamatut tema ainulaadsetest juhtumustest Välis-Eestis!

Ilmus trükist raamat Ameerikast nii nagu ta on:

SÜSTAL LÄBI AMEERIKA

HARDY NURMSENI reisipäevik sõidult eesti süstal Ühendriikide jõgedel, järvedel ja meredel.

Hind 4 krooni. 402 lk., 51 pilti, 10 kaarti.

Pealadu

«Päevalehe» rmtkpl. Tallinn, Suur Karja 23.

Raamatut võib tellida ka Välis-Eesti Ühingu kaudu, P. O. B. 100, Tallinn.

Sõnas

ja

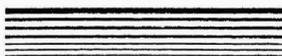
pildis

Igale perekonnaliikmele toob iga päev parima valiku põnevaid uudiseid, asjalikke ja huvitavaid kirjutisi ning tarvilikke kuulutusi – aastas 3600 suurt lehekülge – kui tellite veel täna «UUS EESTI» terveks aastaks.

Tellimise hind postiga saates: esimene veerand-aasta kr. 5.–, edasi iga kuu kr. 1.50 või 5 senti üksiknumber.

«UUS EESTI» tellimisi võtavad vastu iga päev kõik postiasutised, «UUS EESTI» kontorid ja esindajad kõikjal üle riigi.

HOTELL

PALACE

Vabadusväljak 3 Kodukeskjaam 477-70

Uusim ja moodsaim hoteli Tallinnas

MUGAV RESTORAN

11-dal tunnil tellige endale

TÄNAPÄEV

Uuesti jätkab ilmumist see meie omapärasem ja ainulaadsem kultuurpoliitiline ajakiri.

TÄNAPÄEV tahab kaasa aidata meie ühiskonna põhiküsimuste selgitamiseks. Meie kaastöolisteks on sealjuures eesti parimad autorid igalt alalt. **Mitmekesine, huvitav ja aktuaalne sisu. Palju pilte.** Lugege kõik TÄNAPÄEVA! Tellige kõik TÄNAPÄEVA!

Tellimishind 1939. a. on kr. 3.60 ($\frac{1}{2}$ a. kr. 1.80, $\frac{1}{4}$ a. kr. 0.90). Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused, raamatukauplused ja meie esindajad. Tellimishinna võib saata ka talitusele postmarkides või maksta meie posti jooksvale arvele nr. 2232.

«Tänapäeva» talitus Tartus, Gustav-Adolfi 8 telef. 2-66

